

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ PROGRAMLAR ENSTİTÜSÜ
TRAVMA VE AFET ÇALIŞMALARI UYGULAMALI RUH SAĞLIĞI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

CİNSEL ŞİDDETİN YENİ MEDYA DİLİNE YANSIMASI VE ETKİLERİ

Fulya YILDIRIMER

116507011

Prof. Dr. Ahmet Tamer AKER

İSTANBUL

2019

Cinsel Şiddetin Yeni Medya Diline Yansıması ve Etkileri

Reflection and Effects of Sexual Violence on New Media

Fulya YILDIRIMER

116507011

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Ahmet Tamer AKER

İstanbul Bilgi..... Üniversitesi

Jüri Üyeleri Prof. Dr. Zeynep ŞİMŞEK

İstanbul Bilgi..... Üniversitesi

Jüri Üyesi: Doç Dr. Zeynep Ceren ACARTÜRK

İstanbul Şehir..... Üniversitesi

(İmza)

(İmza)

(İmza)

Tezin Onaylandığı Tarih : 17.05.2019

Toplam Sayfa Sayısı: 54

Anahtar Kelimeler (Türkçe)

- 1) Cinsel Şiddet
- 2) Yeni Medya
- 3) Travma
- 4) Suçluluk
- 5) Utanç

Anahtar Kelimeler (İngilizce)

- 1) Sexual Violence
- 2) New Media
- 3) Trauma
- 4) Guilt
- 5) Shame

TEŞEKKÜR

Bugüne kadar geldiğim ve geçtiğim tüm yollarda koşulsuz-sorgusuz destekçim olan, bana ben olma fırsatı veren ve bu tez çalışmasının her aşamasıyla yakından ilgilenererek bir kez daha bana en güzel değerleri hissettiren kıymetlilerim, hayattaki hediyelerim olan biricik annem Ufuk ve babam Burhan, canımın içi ağabeyim Fatih, abladan fazlası yengem Aslı'ya

Tez çalışmam boyunca desteğini benden esirgemeyen, uygun çalışma ortamını sağlamaya çalışan, varlığıyla bana güç veren sevgili ve biricik yol arkadaşım, eşim Özgür'e

Tezin her aşamasında fikrine danıştığım, motivasyonumu hep yüksek tutmaya çalışan ve akut stres zamanlarımda yanımda olarak stres seviyemi işevsel düzeye çeken arkadaşım Sema Nur Eşigül Yaghmaei'ye tüm emekleri ve sabrı için

Son olarak, iyi bir akademisyen olmanın ötesinde "iyi bir insan" olarak hayatıma girmiş olmalarından dolayı mutluluk duyduğum ve kendilerinden ders alabilme şansına sahip olduğum değerli hocalarım; Doç. Dr. Ayten Zara, Doç. Dr. Levent Küey, Prof. Dr. Işık Karakaya ve Yrd. Doç. Elif Göçek ve sevgili tez danışmanım Prof. Dr. A. Tamer Aker özelinde bugüne kadar emeği geçen tüm hocalarıma teşekkür ve minnetle...

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR	vi
RESİMLER LİSTESİ	vii
TABLolar LİSTESİ	vi
ABSTRACT	viii
ÖZET	ix
GİRİŞ VE AMAÇ	x
BİRİNCİ BÖLÜM	1
KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI VE ATAERKİL YAPI	4
1.1 KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARININ ÖZELLİKLERİ	4
1.2 İNTERNETİN KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARININ İÇERİSİNDEKİ YERİ	6
1.3 İNTERNETTE YER ALAN HABER DİLİ VE İNTERNET ETİĞİ	7
1.4 İNTERNETTE YER ALAN HABERLERİN İÇERİĞİ	11
1.4.1 Ataerkil Yapı, Toplumsal Cinsiyet Roller ve Haber İçerikleri	12
İKİNCİ BÖLÜM	17
İKİNCİL TRAVMATİK STRES VE KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI	17
2.1 TRAVMATİK STRESİN TANIMI	17
2.2 İKİNCİL TRAVMATİK STRESİN ETKİLERİ: SUÇLULUK VE UTANÇ	19

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	21
YÖNTEM	21
3.1 ARAŞTIRMA PROBLEMİ	21
3.2 ARAŞTIRMA TİPİ	23
3.3 KAVRAMLAR	23
3.4 EVREN VE ÖRNEKLEM	24
3.5. VERİ TOPLAMA SÜRECİ	25
3.5.1 Ekşi Sözlük Girdi Seçimi	26
3.5.2 Girdilerin Analizi ve Yorumlanması	27
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	28
BULGULAR	28
BEŞİNCİ BÖLÜM	34
TARTIŞMA	34
SONUÇ VE ÖNERİLER	43
KAYNAKÇA	47

KISALTMALAR

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

APA: American Psychology Association

BBC: British Broadcasting Corporation

DSM: The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders

İTSÖ: İkincil Travmatik Stres Ölçeği

RTÜK: Radyo, Televizyon Üst Kurulu

TRT: Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu

TSSB: Travma Sonrası Stres Bozukluğu

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

TNSA: Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması

WHO: World Health Organisation

RESİMLER LİSTESİ

Resim 3.1 Gazete Haberi	22
Resim 3.4.1 Örneklem seçimi	25
Resim 3.4.2 Google Trendler “Şule Çet” araması	26
Resim 4.1 Google Trendler’de İstanbul ilinden yapılan “Şule Çet” araması	31

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 4.1 İkincil stres belirtilerine göre girilen girdilerin tanımlayıcı özellikleri	28
Tablo 4.2 Şiddeti destekleyici veya reddedici en sık tekrarlanan ifadeler	30
Tablo 4.3 İkincil stresin belirtileri ile en sık tekrarlanan ifadelerin kesişimi	31

Reflection and Effects of Sexual violence on New Media Language

ABSTRACT

New media; it is a free, fast and easy way for everyone to access the news. What distinguishes the new media from the traditional media is that it can access the news instantly. However, due to this speed, the ethics and language of the news are ignored. For this reason, it is aimed to investigate how sexual violence news is included in the new media, and the followers, especially women and women who adopt women's identity, in terms of secondary traumatic stress symptoms.

Web search engines, which is the most advanced Google research, the case of the selected case of the name of the Sule Çet Google Trends searched according to the most searched words in the forum site, which is a forum site in the qualitative research types of content analysis was carried out. Ekşi Sözlük has included two titles as “Şule Çet” and “Şule Çet Cinayet”. More than 200 entries are included in these titles, the entrances between the 28th of May and 8th of February 2019 were examined.

Of the secondary traumatic stress symptoms, 23 included guilt, 38 including shame, and 67 entries containing justice. In addition, some expressions have emerged in the traditional media in terms of the way the incident was handled. The entries contained 57 entries including the luxury plaza, 16 including the orphaned men, 49 including the orphan and the poor. Then, frequently repeated expressions and secondary traumatic stress symptoms were examined together with the justice-luxury plaza 89, justice-poor 67, justice-orphan 44; guilt-luxury plaza 0, guilt-poor 13, guilt-orphan 24 entry was found as; embarrassment and these frequently repeated statements are not included in the same entry.

As a result, those who follow the news should be aware of the patriarchal discourses and styles that praise the criminal, legitimize the violence because of women. While the new media convey the news of violence, it causes a secondary victimization. In addition to all these, the followers of the news, especially women, should be able to follow the news with a questioning point of view, by criticizing the news and most importantly, by being aware that sexual violence is the sole responsible and the only cause is violence.

Key words: Sexual violence, new media, trauma, guilt, shame, justice

ÖZET

Yeni medya; herkesin ücretsiz, hızlı ve kolay bir şekilde habere erişimini sağlayabildiği bir mecradır. Yeni medyayı geleneksel medyadan ayıran özelliği ise anında habere erişebilir olmasıdır. Ancak bu hıza bağlı olarak haber etiği ve dili göz ardı edilmektedir. Bu sebeple çalışmada da cinsel şiddet haberlerinin yeni medyada nasıl yer aldığı, haberi takip edenlerin özellikle kadınların ve kadın kimliğini benimseyen bireylerin nasıl etkilendiği ikincil travmatik stres belirtileri özelinde incelenmesi amaçlanmıştır.

Web arama motorlarından en gelişmiş olanı Google olduğundan araştırma, örnek olay olarak seçilen Şule Çet isminin Google Trend’lerde en çok arama yapılan kelimeye göre bakılması sonucu bir forum sitesi olma özelliği taşıyan Ekşi Sözlük’te niteliksel araştırma tiplerinden olan içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Ekşi Sözlük sitesinde “Şule Çet” ve “Şule Çet Cinayeti” olarak iki başlık yer almıştır. Bu başlıklarda 200’den fazla girdi yer almakta olduğundan, olayın gerçekleştiği 28 Mayıs 2018 ile 8 Şubat 2019 tarihleri arasındaki girdiler incelenmiştir. İkincil travmatik stres belirtilerinden suçluluk içeren 23, utanç içeren 38 ve adalet arayışı içeren 67 girdi saptanmıştır. Ayrıca geleneksel medyada olayın ele alınış şekli itibari ile bazı ifadeler meydana çıkmıştır. Girdilerde bu ifadelerden lüks plaza içeren 57, iki erkekle.. içeren 16, öksüz içeren 49 ve yoksul içeren 35 girdi saptanmıştır. Daha sonra sık tekrarlanan ifadeler ile ikincil travmatik stres belirtilerinin birlikte yer aldığı girdilere bakılmış ve adalet-lüks plaza 89, adalet-yoksul 67, adalet-öksüz 44; suçluluk-lüks plaza 0, suçluluk-yoksul 13, suçluluk-öksüz 24 girdi olarak bulunmuş; utanç ve bu sık tekrarlanan ifadeler aynı girdide yer almamıştır.

Sonuç olarak, haberi takip edenlerin her kesimden bireyler olabileceği bilinciyle suçluyu öven, şiddeti meşrulaştıran, cinsel şiddetin “kadınlar yüzünden” olduğuna hizmet eden ataerkil söylemlerden ve üsluplardan kaçınmaları ve dikkat etmeleri gerekmektedir. Yeni medya da şiddet haberlerini aktarırken ikincil bir mağduriyete sebep olmaktadır. Tüm bunlara ek olarak haberi takip edenlerin özellikle de kadınların sorgulayan bir bakış açısıyla, haberde verilenleri eleştirerek ve en önemlisi cinsel şiddetin tek sorumlusunun ve tek nedenin şiddeti uygulayan olduğunun bilinciyle haberi takip etmeleri gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: Cinsel şiddet, yeni medya, travma, suçluluk, utanç, adalet

GİRİŞ VE AMAÇ

Fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığı bulunması durumlarının tümü şiddettir (Dünya Sağlık Örgütü (WHO) Dünya Şiddet ve Sağlık Araştırması Raporu, 2002). Şiddet maruz bırakılanlar ve şiddet uygulama biçimleri şeklinde sınıflandırılmıştır. Yapılan araştırmalar şiddete en çok kadın, çocuk ve yaşlıların maruz kaldığını saptamaktadır. Kadına yönelik şiddetin yüksek olarak saptanmasının sebebi olarak var olan ataerkil yapısal düzen ve buna bağlı olarak ortaya çıkan toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin olduğu bildirilmektedir (Başar ve Demirci, 2015 s.43; Bükecik ve Özkan, 2018 s. 33). Kadına yönelik şiddet sadece fiziksel olarak algılansa da cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddeti de içermektedir (Akt: Başar ve Demirci, 2015 s. 43 Kocacık ve Çağlayandereli, 2009).

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) 2016 raporuna göre; dünyada her üç kadından biri partneri ya da başkaları tarafından cinsel ya da fiziksel şiddete maruz bırakılmıştır. Cinsel şiddet her türlü cinsellik içeren şiddet biçimlerini ifade eder ve çoğu zaman içinde fiziksel şiddeti de barındırmaktadır (Taşdemir Afşar, 2015). Şiddetin amacı; maruz bırakılan kişiye cinsel, fiziksel veya bir şekilde zarar vermek olduğundan, şiddet uygulayan kişi bir yabancı olabileceği gibi eş, arkadaş, akraba, sevgili de olabilmektedir.

Cinsel şiddet ve benzeri şiddet olayları, travmatik olaylardır ve ruh sağlığı bozukluklarına sebep olarak gösterilmektedir. Travmatik olaylar yaşamın bütünlüğünü tehdit edici özelliktedir; doğrudan yaşantılama, travmatik olaylara bizzat tanık olma, olayı yaşayan insanlara yardım etme veya bir travmatik olayın sevdiği bir kişinin başına geldiğini öğrenme yoluyla travmatik strese sebep olabilmektedir (Aker, 2012 s. 11). Travmatik olay sırasında veya sonrasında kişiler korku, dehşet, çaresizlik, utanç ve suçluluk gibi tepkiler verilebilmektedir.

İkincil travma, herhangi bir travmadan sonra bireylerin kendi başlarına gelen olaylardan kendi kendilerini sorumlu tutmaları ya da başkaları tarafından sorumlu olarak görülmeleridir (Akt: Sungur, 1999 s. 105 Janoff-Bulman 1982).

Birincil travmatik stres ile oldukça benzerlik gösterdiği yer, bir şekilde travmatik olayla etkileşimde bulunan veya travmaya maruz bırakılmış bireyin aynı veya benzer belirtileri gösteriyor olmasıdır (Kahil ve Palabıyıköğlu, 2018 s.62; Aker, 2012 s.51). Dolaylı/dolaysız tehdit altında kalmak, işitsel ve görsel olarak rahatsız edici sahnelerle tanık olmak ikincil travmatik stresi ortaya çıkaran etmenler arasında sayılmaktadır.

Literatürde, olay kendilerinden çok uzakta yaşansa da kitle iletişim araçları yoluyla bireylerin travmatik stres belirtileri gösterdikleri bildirilmektedir (Kahil ve Palabıyıköğlu, 2018). Kitle iletişim araçlarının gelişen dünya koşulları içinde toplum üzerindeki etkisinin yadsınamaz ve insan davranışlarının şekillenmesinde önemli bir rolü olduğu bilinmektedir (Palabıyıköğlu, 1997 s.123). Kitle iletişim araçlarının bu anlamda şiddeti taşıyıcı bazı özellikleri; saldırgan davranma yöntemlerini gösterme, genel uyarılmışlık halini artırma, bireyleri şiddete karşı duyarsızlaştırma, saldırgan davranış üzerindeki kısıtlamaları azaltma hakkındaki görüşleri çarpıtma olarak sayılmaktadır (Kocadaş, 2004 s.28-29).

Kitle iletişim araçlarının kültürel ve sosyal yapının taşıyıcısı ve aktarıcısı olduğu bilinmektedir (Kocadaş, 2004 s.5). Kitle iletişim araçları günümüzde; kendi gündemini oluşturmakta, düzenlemekte ve belirlemiş olduğu gündem üzerine çeşitli yorumlar yapmakta ve yine belirlediği gündeme ilişkin sorunlara çözüm önerileri sunmaktadır (Akt: Demirli, 2016 s.69 Korkmaz, 1999). Araştırmalar, kitle iletişim araçlarını gün içerisinde yoğun olarak kullanan bireylerden oluşan toplumların oluşturulan gündemi daha kolay içselleştirdiğini göstermektedir (Demirli, 2016 s.69). Yaşanan olaylar, kitle iletişim araçları ile yeniden üretilip belli bir söylem veya sosyo-kültürel yapı içerisine alınarak verildiklerinde; kitle iletişim araçları ile yorumlanmış ve yeniden yaratılmış olay gerçek olaydan daha fazla önem kazanmakta; ancak kitle iletişim araçları bireylerin tam ve derinlemesine bilgi sahibi olmasına engel oluşturmaktadır (Kocadaş, 2004 s.6; Topbaş, 2008; Demez, 2012 s. 516). Kitle iletişim araçlarında neyin doğru ve yanlış olarak yansıtıldığı ya da benzeri anlamlandırma ve atıflar, toplumun da bir anda doğrusunu ve yanlışını ve dolayısıyla anlamlandırmasını etkilemekte, yaşanan dönemin toplum değerlerini değiştirebilmektedir (Demez, 2012 s.514). Bu sebeple de bireyler kitle iletişim araçları tarafından gönderilen bilgiye uyan davranış ve tutumlar sergilediği ölçüde

toplumdan kabul göreceğini ve toplumun sosyal onayını alacağını düşündükleri için davranışı sürdürmeye devam etmektedirler (Kadıoğlu, 2013 s.106).

Dolayısıyla şiddete uğrayan kadınlarla ilgili haberlerde kitle iletişim araçlarının tutumu ve toplumsal cinsiyet rollerine yapılan atıflar önem kazanmaktadır. Değersizleştirici tutumlar ve ifadeler, izleyici/okuyucu olarak kadını aşağılamayı ve kadının konumunu önemsizleştirmeyi de beraberinde getirmektedir (Çelenk, 2010 s. 231-234). Çünkü kitle iletişim araçlarında yer alan ifadelerde şiddeti meşrulaştıran ve faili aklayıcı tutumun; kitle iletişim araçlarını takip eden kadınlarda ve kadın kimliğini benimseyen bireylerde kısırılmışlık, baskı, utanç ve suçluluk duygularının pekiştiği bilinmektedir (Çelenk, 2010 s.234). Bu anlamda kitle iletişim araçlarında yer alan ataerkil söylemler ve ataerkil şiddetin kültürel ve yapısal sorunlarla ilişkili çalışmaların yapılması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Bu araştırmanın amacı cinsel şiddet haberlerinin yeni medyadaki verilmiş şekli ile haberi takip edenlerin travmatize edilerek, suçluluk ve utanç hissetmesi arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI VE ATAERKİL YAPI

1.1 KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARININ ÖZELLİKLERİ

İnsan sosyal bir varlıktır ve en önemli özelliği toplumun bir üyesi olmaktır. İnsanlar başkalarıyla bir arada olabilmek, onları anlayabilmek, kendisini anlatabilmek ve etkileyebilmek için iletişim kurar (Erdoğan, 2011 s.1; Yaylagül, 2008 s.14).

Kitle iletişimi terimi ilk kez Lasswell tarafından 1940 yılı başında politik güç ve propaganda üzerine yapılan araştırmalarda kullanılmıştır. Özellikle bilgisayarların ve internetin yoğun kullanıldığı 1990'lar sonrası ciddi bir kırılma yaşanmış ve sonrasında insanlar alternatif yollarla bilgiye ulaşmaya başlamıştır (Arklan ve Taşdemir, 2008). Türkiye'deki tarihsel gelişim içerisinde özellikle I. Dünya Savaşı, II. Dünya Savaşı, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT)'nin kurulması ve daha sonra yine 1990'lı yıllarda özel televizyon kanallarının açılması ve yaygınlaşması Türkiye için kitlesel iletişimde kırılma noktaları olmuştur. 1990'lı yıllardan 2000'li yıllara geçişte bilgisayarın ve internetin Türkiye'de de dünyayla benzer şekilde kolay erişilebilir hale gelmesi ile özellikle genç kuşakta yansımaları izlenmiştir (Erdoğan, 2011 s. 18-24).

İletişim süreçleri kişi içi iletişim, kişilerarası iletişim, örgütsel iletişim ve kitleler arası iletişim olarak sınıflandırılabilir (Akt: Erdoğan, 2011 s. 2 Şimşek, 1997). Kitle iletişim araçlarının işlevleri; toplumsallaştırma, motivasyon, tartışma-diyalog, habercilik, eğitim, kültürel geliştirme, bütünleştirme ve eğlencedir (Savaş, 2006 s.2).

Bireylerin, buna bağlı olarak kitlelerin bilgi düzeylerini, tutum ve davranışlarını etkiler hatta belirler (Akt: Mora, 2006 s.4 Arslan, 2004; Erdoğan, 2011 s.3). Kitle iletişim araçlarının diğer iletişim biçimlerinden en büyük farkı özellikle son yüzyılda farklı yollarla insanlara bilgi akışı sağlamasıdır. Toplumsal denetim, etki ve ilişki işlevleriyle çabuk ve hızlı bilgi ulaştırmak kitle iletişim

araçlarının görevidir. Kitle iletişim araçları kişiye hiçbir zaman elde edemeyeceği kadar detaylı haber ve bilgi verir (Savaş, 2006 s.3).

Kitle iletişiminin özellikleri Mutlu'ya göre şu şekilde sıralanabilir (Akt: Erdoğan, 2011 s. 14 Mutlu 1992):

- "1. Kitle iletişiminin izler kitlesi görece geniştir;*
- 2. İzler kitle çeşitli toplumsal kümelerden gelen ve değişik ve çeşitli niteliklere sahip insanlardan oluşan ayrı türden bir topluluktur;*
- 3. İzler kitle kimliksiz bir topluluktur; yani izler kitle üyesi ve iletişimci genellikle birbirlerini kişisel olarak tanımazlar;*
- 4. Kitle iletişimi kamusaldır; yani içeriği herkese açıktır*
- 5. Kitle iletişim araçları kaynaktan uzakta bulunan, birbirlerinden ayrı olarak konumlanmış çok sayıda insanla aynı anda ilişki kurabilir;*
- 6. Kitle iletişimi karmaşık biçimsel kurumları gerektirir;*
- 7. İletişimciyle izler kitle arasındaki ilişki izler kitlenin kişisel tanışıklığı olmayan, profesyonel iletişimci rolündeki kişiler aracılığıyla kurulur;*
- 8. İletişim geri döndürülmezcesine tek yönlüdür ve izler kitlenin anında yanıt verme olasılığını fiilen dışlamaktadır, böylelikle iletişim sisteminde göndericiyle alıcı arasında keskin bir kutuplaşma söz konusudur;*
- 9. Kitle iletişim araçlarının ürünleri hem fiziksel anlamda hem de bireye maliyetinin oldukça az olması nedeniyle parasal anlamda halkın çoğunluğu için kolayca elde edilebilir"*

Bir başka deyişle;

- 1. Küçük ölçekli ve farklı toplulukları temsil eden ve onların farklılığına saygı duyan medyadır.*
- 2. Devlet ve piyasa ilişkilerinden bağımsızdır.*
- 3. Demokratik yapılanma ve çoğulculuk kapsamında kullanıcıların katılımına açıktır.*
- 4. Hiyerarşik bir yapısı yoktur.*

5. *Bireylerin kendisini temsil etmesine olanak sağlayan, egemen olmayan söylemlerin ve azınlık fikirlerin temsilcisi olan bir medyadır* (Akt: Eralp, 2017 s. 8 Aydoğan & Kırık, 2012).

1.2 İNTERNETİN KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARININ İÇERİSİNDEKİ YERİ

Haber veya içeriği okuyucusunun sadece tüketici değil katılımcı olduğu kitle iletişim araçlarının en önemli özelliklerinden biri etkileşimdir ve iletişim alanında en fazla gündeme gelen konulardan biri haline gelmiştir (Esenoğlu ve Turan, 2006 s. 73; Eralp, 2017 s.3). Geleneksel iletişim araçlarının tek yönlü olduğu açıktır. Kitle iletişim araçlarından internet ise geleneksel iletişimden tamamen ayrılmış ve “yeni” olarak tarif edilen iletişim biçiminde saniyeler içinde etkileşim sağlanmaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2016 yılı Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması’na göre Türkiye’de internet ve bilgisayar kullanım oranlarının 2016 yılı Nisan ayında 16-74 yaş grubundaki bireylerde sırasıyla %54,9 ve %61,2 olarak belirlendiği aktarılmıştır (TÜİK Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, Ağustos 2016). Aynı araştırmada bilgisayar ve internet kullanım oranlarının 2015 yılında sırasıyla %54,8 ve %55,9 olduğu bildirilmiştir. Sosyal medya kullanımına bakıldığında Türkiye’de kullanıcıların %73’ü için haber kaynağı sosyal medyadan gelen bilgi olarak gözükmemektedir (Akt: Eralp, 2017 s. 22 Oxford Üniversitesi Reuters Gazetecilik Çalışma Enstitüsü Dijital Haber Raporu). KONDA Araştırma ve Danışmanlık Şirketi’nin Mayıs 2013’te yayınladığı raporda da internet kullanıcılarının %73’ü her zaman, sık sık veya bazen internet üzerinden haber takip ettiklerini söylemektedir (KONDA, İnternet ve Sosyal Medya Kullanımı Araştırması, Mayıs 2013).

İnternetin bir toplumsal söylem, yaşam ve pazar alanı olarak büyümesinin sürmesi ve ayrı bir dünya olarak ortaya çıkması oldukça doğaldır (Akt: Arklan ve Taşdemir, 2008 s. 75 Stene 1997; Esenoğlu ve Turan, 2006 s.74). İnternet tabanlı uygulamalar, bilgi paylaşımını daha ucuz, daha hızlı ve daha esnek bir biçimde gerçekleştirmekte ve özgürlük alanı oluşturmaktadır. Özgürlüğün internet

ortamında kötüye kullanımı ve denetimsizliği beraberinde getiriyor oluşu doğru olmayan vasıfsız bilgiler doğruymuş gibi anlaşılmasına ve bu durum da toplumun yanlış bilgilenmesine neden olabilmektedir (Arklan ve Taşdemir, 2008 s. 76; Esenoğlu ve Turan, 2006, s. 75). Türkiye’de internet kullanıcılarının %45’i internetin yarardan çok zarar getirdiğine inanmaktadır (KONDA İnternet ve Sosyal Medya Kullanımı Araştırması, Mayıs 2013).

İnternetin, bireyleri gözetlemeyi kolaylaştırdığı ve bu durumun toplum yaşamında olağanlaştırıldığına dikkat çekilmektedir. Gözetlenme hissinin sonucu olarak bireyler güvensizlik ve huzursuzluk hissederken, toplumsal patolojilere de neden olmaktadır (Esenoğlu ve Turan, 2006 s.75). Bu sebeple internette yer alan bilgi ve haberin içeriği ve aktarım şekli önem kazanmaktadır.

1.3 İNTERNETTE YER ALAN HABER DİLİ VE İNTERNET ETİĞİ

Geleneksel medyada haber konusunda öne çıkan ikna sürecinin yerini internetle beraber haberin ulaşma hızı almıştır. Bu durum da haber dilinde kökten değişiklikler meydana getirmiştir. Örneğin geleneksel medyanın, kadın odaklı bir habercilik için haberin dilinin değişmesi yönünde çalışma yapılması gerektiği bildirilmektedir (Akt: Özçelik Baloğlu, 2018 s.30 Alankuş, 2007: 33).

Haber yazım sürecinde zamana karşı bir yarış içine girildiğinden genellikle hata yapma olasılığını en aza indirgeyecek biçimde anlaşılır ve kısa cümleler tercih edilmektedir (Yurdigül ve Zinderen, 2012 s.82). Haberin giriş kısmında olayın ne olduğu ve sonucu özetlenmiş olarak “ne”, “ne zaman”, “nerede” ve “kim” sorularının yanıtları yer alır (Ata, 2015 s. 44).

“Haberin ilk elden verilmesi” haberi takip edenler açısından önemli görüldüğünden haber dili de olay mahallinden oradaki muhabirin ağızdan veriliyormuş gibi oluşturulmaktadır. İnternette yayın yapan tüm haber sitelerinin bu dili tercih etmesinin sebebi olarak hız göze çarpmaktadır. Bu anlamda habere “tanıklık” ya da “çok yakın geçmiş” izlenimi verilerek bir dil kurma çabası ön plana çıkmaktadır.

British Boardcasting Corporation (BBC) Türkçe Servisi Editörü Murat Nişancıoğlu ile yapılan röportajda haber dilinin tarafsız olmasını vurgulayarak iyilik, kötülük, doğruluk, yanlışlık yargısını haberi takip edenlere bırakmanın gerekliliğini bildirmektedir (BBC Academy Haber Dili Murat Nişancıoğlu Röportajı). Aynı şekilde habere ilişkin izlenimler belirtilirken haber dilinden farklı bir dil kullanıldığını aktarmıştır (BBC Academy Haber Dili).

Yeni medya araçlarının kitleler tarafından yaygın kullanımı, iletişim araçlarını dijital platformlara taşımış, hatta sadece dijital yayıncılık yapan iletişim araçları da ortaya çıkmıştır (Korap Özel ve Deniz, 2019 s. 445). “Yeni” iletişim modellerinin hızlı olması sebebiyle haber intihalleri, bazı kişi ya da grupların haberlerde eksik/yanlış temsilleri, özel hayata ve kişilik haklarına müdahale, haber kaynağıyla ilgili etik ihlaller, haber – reklam ayrımının yapılamaması gibi konular etik ile ilgili tartışmaların ortaya çıkmasında etkili olmuştur.

İnternetteki etik problemler kısaca özetlenirse;

1. *Özel yaşamın gizliliği*
2. *Telif-patent hakları*
3. *İçeriğin asıl kaynağının gösterilmemesi*
4. *Üretilen içeriklerin doğruluğu teyit edilmeden yayımlanması*
5. *Kişisel verilerin güvenliğinin sağlanamaması*
6. *Veri madenciliği*
7. *Dijital denetim*
8. *Haber ve ticari enformasyonun sınırlarının belirsizleşmesi*
9. *Yeni medya ortamındaki yoğun reklam içeriği*
10. *Yanıltıcı etiketleme ve başlıklandırma*
11. *Nefret söylemi*
12. *Bireyin yeni medya ortamında sadece tüketici olarak konumlandırılmasıdır (Akt: Korap Özel ve Deniz, 2019 s. 448 Binark ve Bayraktutan, 2013).*

Haberciliğin özgürleştirilmesi ve anayasal güvenceye sahip olması ifade özgürlüğünün sağlanması; habercilik mesleğinin itibarı ile ilgilidir (İrvan, Duran ve İlkiz, 2003 s.44). Ancak tam bir özgürlükten şu anda bahsetmek mümkün değildir. Kısaca sayılacak olursa; devlet sırrı, ulusal çıkarlar, sürmekte olan davaların yayın yasakları, reklam verenlerin baskısı, etik kurallar, editörün kararı, basın

patronlarının diğ er i leri, sansür/oto-sansür, Radyo, Televizyon  st Kurulu (RTÜK) gibi kurumların kapatma tehditleridir (Görmüş, 2001).

 nternetin geniş bir özgürlük alanı yaratması yer alan bilginin kolayca manipüle edilmeye uygun olu u belli kuralların dışında olmasını gerektirmemektedir (Eralp, 2017 s.21).  nternetteki iletişimin, karşılıklı olarak bedensel ve psikolojik sağlığı etkilemeyecek şekilde ve diğ er insanlar ya da canlılara düşmanlık barındırmadan din, dil, ırk gibi kültürel olgulara saygısızlık içermemesi gerekmektedir (Etkeser, 2015 s. 39).

 nternet ile iletişimde bulunurken ahlaki olmayan ve yanlış davranışlarla ahlaki ve doğru olan davranışları belirleyen kurallar bütününe internet etiği denmektedir (Analay, 2017 s.3). Analay (2017)'ın belirttiği internet etik kuralları;

1.  nternetin başka insanlara zarar vermek için kullanılmaması
2. Başkalarının elektronik kaynaklarının izinsiz kullanılmaması
3. Kaynak göstermeden içerik alınmaması
4. Başkasına ait fotoğrafın kendisine ait gibi paylaşılması
5. Başkalarının internette ger ekle tirdiklerin engellenmemesi
6. Planlanan eylemlerin zararlarının önceden değerlendirilmesi
7. Başkasına ait kişisel verinin  alınmaması
8. Başkalarının da internetteki haklarına saygı gösterilmesi,
9.  nternetin yalancı şahit olarak kullanılmaması
10. Sahte içerik üreterek, diğ er kullanıcıların yanıltılmaması
11.  creti  denen yazılımların kullanılması,
12. Ahlaka aykırı içerik üretilip yayınlanmaması,
13. Başka kullanıcıların bilgilerini gizleyerek ona ait profillerin oluşturulmaması
14. Başkasının sosyal medya hesabındaki fotoğrafların izinsiz silinmemesi ve deği tirilmemesi
15. Başkasına ait internet sağlayıcının izinsiz kullanılmaması
16. Başkalarına ait sosyal medya hesaplarının ele geçirilmemesi
17. Başkasına ait bilginin izinsiz payla ılmaması
18. Firmalara ilişkin yanıltıcı bilgi üretilip payla ılmaması
19. Firmalara kar sağlamak amacıyla ücretli yanlış içerik üretilmemesi şeklinde sıralamıştır (Analay, 2017 s. 3-21).

Belirtilen internet etik kurallarına bakıldığında özellikle kendini denetleme ile internette belirli bir düzen oluşturulmaya çalışıldığı görülmektedir. Haber siteleri, forumlar, yorumlar ve anketler ile internette yayılan bilginin denetlenmesi ve değerlendirilmesinin mümkün olduğu, okuyucu yorum ve görüşleri ile bilginin hemen düzenlenebileceği bildirilmektedir (Çelik, 2016 s.17). Etkileşim; “yeni” medyanın önemli farklarından biridir. Dolayısıyla internette yazarın ve haberi takip edenin aktif olmasını sağlamakla birlikte, özellikle haber sitelerinde kullanıcının katılımcı olmasına olanak sağlayan teknik özellikler içerir.

Ancak internet portallarına dair araştırmalarda haber altlarında habere konu olan olaya ilişkin fikir beyanından öte, fanatik ve hakaret içeren tarzda yorumlar yazılmakta olduğu saptanmıştır (Eralp, 2017 s. 25). Haberlere ilişkin yorumlara bakıldığında; ilk yorumcunun başlattığı şiddet içerikli beyanın sonraki yorumcуда daha yoğun bir şiddete neden olduğu saptanmıştır (Akt: Yılmaz ve Taylan, 2015 s. 215 Binark, 2010) Kullanıcıların kendilerine sanal ve anonim kimlikler oluşturabilmesi bireyin kendi öz yaşamında tamamen değişerek başka bir kimlikte bilgi üretip yaymasına kolaylık sağlamaktadır (Akt: Özçelik Baloğlu, 2018 s. 42 Bayraktutan Sütçü, 2007). Bu anlamda bir denetim mekanizmasının sadece bireylerin kendi içlerinde değil kamusal anlamda müdahalenin; şiddet, nefret söylemi ve siber zorbalık gibi temalarda adım atması gerekliliği bildirilmektedir.

İnternet haberciliği ile ilgili temel hukuksal metinler; Türk Ceza Kanunu, Türk Medeni Kanunu, Basın Kanunu, 5953 sayılı Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun, İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun, İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’dur (Kılınç, 2010 s. 408-410; Taneri ve Turan, 2015 s. 160-163; Koç, 2013; Özbek, 2002 s. 108).

2014 yılında Basın Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı Taslağı meclise sunulmuş ve kanun tasarısında; internet haber sitelerinin de süreli yayınlar kapsamına gireceği ve internet haber sitelerinde gazetecilik faaliyetini sürdüren kişilerin de basılı medya sektöründe çalışan

gazeteciler ile aynı haklara sahip olacağına yönelik yeni düzenlemeler yapılacağı belirtilmiştir (Taneri ve Turan, 2015).

Hakaret suçu internet platformlarında yaygın olarak karşımıza çıkmaktadır. Türk Ceza Kanunun 8. Bölümünde yer alan şerefe karşı suçlar kısmında bu suça ilişkin kişinin kendisini aşağılanmış hissetmesine sebep olabilecek yorumda bulunmak suçun manevi unsurunu oluşturmaktadır (Gülseren, 2013 s. 19).

1.4 İNTERNETTE YER ALAN HABERLERİN İÇERİĞİ

İnternetin yaygınlaşması ile beraber bireysel yayıncılığın ön plana çıktığı son yıllarda haber içeriklerinin oluşumu bireylerin kendi inisiyatifinde bulunmaktadır (Gürcan, 2003 s. 92). Özellikle yetkisiz ve bilgisiz yayıncıların haber içeriği üretmesi, bilgi güvenilirliğini tehdit eder hale gelmiştir.

İnternetle birlikte haber içeriklerinde yalan veya sahte haberin oluşum ve yayılım olanaklarının arttığını söylemek mümkündür (Kavaklı, 2019 s. 667).

İnternetteki haber içeriklerinin değerlendirilmesi için ölçütler,

1. Yetkinlik,
2. Doğruluk,
3. Yansızlık
4. Kapsam
5. Güncellik
6. Haberin yazım ve dil kurallarına uygunluğu şeklinde sıralanmıştır (Gürcan, 2003 s. 94).

Habercilik kriterlerinin, internetin yaygınlaşmasına bağlı olarak değişmesi ile beraber, herkese kolayca “haber girebileceğini” göstermiştir. Sahte ve yalan haber üretilmesi bu şekilde daha kolay hale gelmiştir. Bu kriterlere uyulmadan girilen internette birçok haber içeriği görülmektedir.

Türkiye’de toplum temelli araştırmalara bakıldığında özellikle genç grubun internet aracılığı ile bilgi aldığı ve haberi takip ettiği bildirilmiştir (İnternet ve Sosyal Medya Kullanımı Araştırması, Mayıs 2013). Haberin ya da bilginin hitap ettiği kitleyi etkileyebilme gücü ile yalan ve sahte haberlerin internette saniyeler

içinde yayılması, toplumda o sırada konuşulan konuda yanlış bilginin yaygınlaşmasını da sağlamaktadır.

Bunun yanı sıra internetteki kullanıcıların ve içerik üreticilerinin günlük hayatta söyleyemeyeceği veya gerçekleştiremeyeceği eylemi, internette anonim olarak gerçekleştirebilmesi de farklı söylemlerin internetle beraber derinleştiği veya yaygınlaştığını göstermektedir.

Bu söylemlerin başında kadına biçilen roller gelmektedir. İnternetin bu anlamda bireylere bir maske sunduğu ve bireylerin toplumsal hayata ilişkin düşüncelerini bu maske altından, internet gibi özgür bir platformda yargılanmadan ifade etmesini kolaylaştırdığını söylemek mümkündür.

1.4.1 Ataerkil Yapı, Toplumsal Cinsiyet Roller ve Haber İçerikleri

Ataerkil yapı, cinsiyetler arası biyolojik farklılıkların dışında ve kurgu ile oluşturulan yapay farklılıklara dayalı kadın ve erkeklerle ilgili olarak benimsenen denge ve değerleri içeren sosyo-kültürel kurgudur (Bilgin, 2016 s.223). En genel anlamıyla ataerkil yapı; erkeklerin kadınlar üzerindeki tüm hayat hâkimiyetini içererek; erkek üstünlüğünü yaratılışa bahşeden bir özellik olarak yansıtır ve kadın zayıf, bağımlı bir varlık olarak kabul edilir. Bu anlam içeriğinde değerlendirildiğinde nesillerce aktarılan bilişsel şemalar, toplum tarafından tamamen kabul edilerek bir “yapılması gereken ve gerçekleştirilmesi gereken tutum ve davranışlar” halini almakta ve toplumsal cinsiyet rollerini oluşturmaktadır (Bilgin, 2016 s.223).

Ataerkil yapının oluşturduğu toplumsal cinsiyet rollerinin kadınlığa ve erkeklığe attığı özelliklere bakıldığında erkeklerin koruyucu ve himaye edici, soğukkanlı, sert, hükmedici; kadınların sıcakkanlı, yumuşak huylu, güler yüzlü, düzenli, hamarat, fedakâr, güzel, alımlı, işveli, cazibeli, ayartıcı, çekingen, hayâli olması gerekmektedir. Bu bilişsel şemalar, iki cinse yönelik davranışları ve tutumları belirlemektedir (Bilgin, 2016 s.225).

Ataerkil yapının bilişsel şemalarla kurguladığı toplumsal cinsiyet rolleri medyanın geleneksel araçlarından biri olan televizyon ve yeni medya olarak nitelendirilen internet platformları; reklamlar, diziler, haberler sayesinde bu bilişsel

kurgular pekiştirilmektedir (Kaya Türkiye, Tv Reklamlarındaki toplumsal cinsiyet eşitliğinde sınıfta kaldı, 24.10.2018). Reklamverenler Derneği ve Bahçeşehir Üniversitesi ortaklığıyla 2007-2018 yılları arasındaki Effie ödüllü 489 reklamın içeriği incelendiğinde “Türkiye’deki Effie Ödüllü Televizyon Reklamlarının 10 Yıllık Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi Araştırması’na göre kadınların reklamlarda temsiliyeti daha çok temizlik, bakım ve kozmetik gibi sektörlerde öne çıkmaktadır. Temizlik reklamlarının %94, kozmetik reklamlarının ise %63’ünde kadın karakterler yer almaktadır. Reklamlarda kadınların %44’ü evli, %33’ü ev kadını, %43’ü evde temsil edilmekte, %22’si çocuklu, kadın ana karakterin %31’i çalışan rolünde olmasına rağmen hiçbir işyerinde gösterilmezken, erkekler %26 oranında otorite figürü olarak yer almaktadır. Bununla birlikte fiziksel çekiciliğin yükselişte olduğu gözlemlenmiştir. 2007-2011 yılları arasında %4 olarak verilmişken 2016-2018 yılları arasında bu oran %18’e yükselmiştir. Reklamlarda kamusal alan erkeklerin; özel alan ise kadınların olarak yansıtılmaktadır. Farkında olmaksızın dayatılan bu toplumsal cinsiyet rolleri, bir alt mesaj olarak içselleştirilmektedir. (Kaya Türkiye Tv Reklamlarındaki toplumsal cinsiyet eşitliğinde sınıfta kaldı, 24.10.2018).

Reklamlarda da yansımasını gördüğümüz toplumsal cinsiyet rolleri cinsiyetler arasında adaletsizliğe de yol açmaktadır. Örneğin; kadın çalışanlar, erkek çalışanlara göre %16 daha az ücret almaktadır. Aynı araştırmada katılımcıların %60’ı kadınların sendikaya yönetici olmaması gerektiği; %70,4’ü ise sendikacılığın erkek işi olduğunu belirtmiştir (Metin Sayılarla İmalat Sanayinde Kadın İşçiler: Birleşik Metal-İş üyesi kadın ve erkek işçiler hangi noktalarda farklılaşıyor, 08.03.2019).

İnternet platformlarına bakıldığında, kadının ve kadının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tanımlamalarının cinsiyetçi sunumuna da rastlanılmaktadır (Özçelik Baloğlu, 2018 s. 42). Örneğin kadına yönelik her türlü fiziksel, duygusal ve cinsel şiddet genellikle ya kadınlara atfedilen “kışkırtma” ya da erkeklere atfedilen “cinsel dürtülerini gemleyememe” içerikleriyle sunulurken, cinsiyetçi bakış açısı meşrulaştırılmaktadır (Akt: Özçelik Baloğlu, 2018 s.40 Binark ve Gencel Bek, 2000).

Ataerkillik, toplumsal cinsiyet rolleri ve şiddet birbiriyle iç içe geçmiş durumdadır. Bu çalışmada şiddetin alt başlıklarından biri olan cinsel şiddet işlenmesine rağmen ataerkil yapıyı ve sonuçlarını daha iyi aktarabilmek için kadına yönelik şiddet içerikli çalışmalardan da söz etmek gerekmektedir.

Şiddet, maruz bırakılan kişinin fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik yönden zarar görmesiyle ya da acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması olası hareketleri, buna yönelik baskı ve tehditi ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü davranış ve tutumdur (Adalet Bakanlığı, Ev İçi Şiddet).

Yakın geçmişe kadar ataerkil yapının hemen hemen tüm dünyada yaygın olduğunu söylemek yerinde olacaktır. Günümüzde süper güç olarak kabul gören devletlerin; erkeğin eşine uyguladığı şiddeti yasal olarak kabul gördüğü bilinmektedir. Bunların başında Amerika Birleşik Devletleri (ABD) 1884 yılına kadar; İngiltere ise 1920 yılına kadar erkeğin eşi üzerinde şiddet ve baskı dahil her türlü yola başvurmasını hatta İngiltere’de işaret parmağından kalın olmayacak bir sopayla şiddet uygulayabileceği yasalarla meşrulaştırmıştır (Heisse 1993; Heisse, 1999).

Türkiye’de ise 1980 yılının ortalarında tartışılmaya başlanan kadına yönelik şiddet; çok uzun bir zaman boyunca, erkeğin eşine ya da kız çocuğuna şiddet uygulaması erkeğin en doğal hakkı hatta görevi olarak algılanmış ve bu durum “kızını dövmeyen dizini döver”, “kızını boş bırakırsan ya zurnacıya kaçır ya davulcuya”, “kızın mı var derdin var” gibi yaklaşımlarla sorgulanmaksızın içselleştirilip desteklenmiştir (Akt: Dişsiz ve Hotun Şahin, 2008 Vatandaş, 2003 Yıldırım, 1998).

Bunun yanı sıra genel bir bilgi olarak Türkiye’de şiddete maruz bırakılma açısından riskli grupların

- Çocuklar
- Kadınlar
- Aile Bireyleri
- Tek Taraflı Israrlı Takip mağdurları olduğu bilinmektedir (Adalet Bakanlığı Ev İçi Şiddet).

Buradan yola çıkarak kadınların şiddetin kolay hedefi olduğunu söylemek mümkün olacaktır.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'nın 2005 yılında hazırladığı “Çok Ülkeli Kadın Sağlığı ve Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddet Raporu”na göre kadınların yaşam boyu cinsel şiddet görme sıklığı %6-59 arasında saptanmıştır (WHO Çok Ülkeli Kadın Sağlığı ve Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddet Raporu, 2005). Yine WHO'nun 2002 yılı raporuna göre kadınların yaklaşık %47'si ilk cinsel ilişkilerinin zorla olduğunu belirtmişlerdir (WHO Dünya Şiddet ve Sağlık Raporu, 2002). Yapılan bu ve diğer çalışmalarla ortaya çıkan; ataerkil yapı-toplumsal cinsiyet-şiddet döngüsüne araştırmanın tartışma kısmında daha geniş yer verilecektir.

Araştırmalarda karşımıza çıkan şiddet, medyaya da fazlasıyla yer almaktadır. Hatta öyle ki Gerbner ve arkadaşları (1986)'na göre, televizyonda gösterilen şiddet yaşadığımız hayattakinden on kat daha fazladır. Ayrıca televizyonda şiddetin gösterim sıklığının fazla oluşu, televizyonu sürekli izleyenlerde kendilerini tedirgin ve güvende hissetmeme duygusu ve yoğun bir tehlike algısı yaratmaktadır. Bunun sonucu olarak bu kişilerde tehlikelerle dolu acımasız bir dünyada yaşadıkları inancı gelişmektedir (Gerbner ve ark., 1986, s. 28).

Özellikle cinsel şiddete maruz bırakılan kadınlar için yapılan ana akım medyadaki haberlerde, dilin magazinselleştirilmesi, haber etiğine aykırı şekilde haberin topluma iletilmesi, çok “tık” almak için başlıklandırılması, teyit edilmemiş haberin ya da bilginin paylaşılması sıklıkla karşılaşılan sorunlardır. Daha açık bir ifadeyle haberin bu şekilde başlıklandırılması var olan ataerkil rejimin güçlenmesine yol açmaktadır (Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği Ana Akım Medya Şule Çet Cinayetini Nasıl Gördü?, 13.02.2019).

Haber içerik ve başlıklarında cinsel şiddete ve genel anlamda şiddete maruz bırakılan kadının; aşağılayıcı, eksik, zayıf, savunmasız, kurban, suça teşvik eden veya toplumsal cinsiyet rollerini yerine getirmeyen, herhangi bir nesne-davranış ile bağdaştırılarak verilmesi; haberi gören, okuyan, duyan kadın ve kadın kimliğini benimseyen bireylerde özdeşim kurmaları ile beraber tehdit algısı oluşturarak ikincil travmatik strese neden olabilmektedir. (Aker, 2012).

Cinsiyetçi söylemlerin ve haber içeriklerindeki kadınla ilgili imgelerin kadın ve kadın kimliğini benimseyen bireyler üzerinde travmaya ve/veya ikincil travmaya neden olabileceği bilinmektedir (Aker, 2012).

İKİNCİ BÖLÜM

İKİNCİL TRAVMATİK STRES VE KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI

2.1 TRAVMATİK STRESİN TANIMI

Kişinin karşılaştığı stres verici bir olay ile onunla psikolojik açıdan baş edebilme kapasitesi arasında yaşamsal bir dengesizlik ortaya çıktığında ruhsal travmadan söz edilir (Şar, 2017 s. 114).

“Travmatik olaylar, kişinin yaşamsal bütünlüğünü tehdit eden / bozan olay olarak gerçekleşir. Örneğin deprem, sel gibi doğal afetler, savaşlar, cinsel ya da fiziksel saldırıya uğrama, çocuklukta yaşanan cinsel taciz ve tecavüzler, işkence görme, zorla kaçırılma, trafik kazaları, yaşamı tehdit eden bir hastalık tanısının konması, ölü bir vücudu ya da vücut parçasını görme, sevilen bir yakının kaybolması/ölümü gibi zorlayıcı ve kişinin başa çıkma yeteneğini aşan olaylar travmatik olaylardır.” (Aker, 2012 s.11).

Savaş, terör, saldırı, rehin alma gibi travmatik olaylar, haberi takip edenlerin merakını kışkırtmak, şiddet ve aksiyon görüntüleriyle bezeli seyirlik bir öykü yaratmak için uygun bir haber malzemesidir (Çaplı ve Taş, 2010 s.237). Haber malzemesi olarak kullanılan travmatik etki yaratması muhtemel olaylar, ortalıkta dolaşan kulaktan dolma söylentiler, kimi izlenimler ve tanıklıklar, manipülasyon amaçlı konuşmalar ve aktarımlarla bir tür “bilgi kirliliği”nin türemesine oldukça elverişlidir (Çaplı ve Taş, 2010 s. 239).

Travmatik olayların etkileri,

- *“Duyusal: Şok, korku, üzüntü, öfke, çaresizlik, suçluluk, utanç, umutsuzluk, değersizlik, kaygı, endişe, pişmanlık, karamsarlık, şüphe, güvensizlik, yetersizlik, yalnızlık, yabancılık, donukluk/hissizlik*
- *Zihinsel: İnkâr, düşüncede dağınıklık, dikkat dağınıklığı, unutkanlık, rahatsız edici rüyalar, intihar düşünceleri, travmatik olaya dair çok canlı imgeler, travmayı yeniden yaşama, hipnotik trans, rüyada gibi algılama, çarpık/hatalı düşünceler (örn. “Hiç kimseye güvenemem!, Korkağın tekiyim!, Benim yüzümden oldu!”)*
- *Fiziksel: baş ağrısı, göğüs ağrısı, mide bulantısı, kalpte/boğazda sıkışma, gürültüye karşı duyarlılık, iştah artması/azalması, nefeste darlık,*

yorgunluk, ağız kuruluğu, uyku problemleri, iştah artışı/kaybı, titreme, çarpıntı

- *Davranışsal: Ani ve/veya aşırı tepkiler verme, içe kapanma, kaçınma, kayıtsızlık, çok ağlama ya da ağlayamama, dikkatsizlik, düşünmeden risk alma (örn: çok hızlı araba kullanma, tehlikeli yerlere gitme), alkol ve madde kullanımı, otomatik hareket” şeklinde sıralanmıştır (Aker, 2012 s. 11).*

Travmatik olaya maruz bırakılan veya maruz kalan kişilerde olaydan 1 ay geçmesine rağmen eğer bu etkiler devam ediyorsa Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB)’ndan söz edilebilir. Psikiyatri uzmanları tarafından hazırlanan ve ruhsal bozukluklara tanı koymak için referans alınan Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatiksel El Kitabı (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders - DSM) 5. baskısı 2013 yılında Amerikan Psikiyatri Derneği (APA) tarafından yayınlanmış ve son haliyle TSSB için kriterler belirtilmiştir. Bozukluğa neden olan faktörler A kriteri adı altında,

“Ölümle ya da ölüm tehlikesiyle yüzleşmek, ciddi yaralanma, ya da cinsel istismara aşağıdaki yollardan biriyle maruz kalmak:

- *travmatik olayı deneyimlemek,*
- *travmatik olay başkalarının başına gelirken, birebir şahit olmak,*
- *travmatik olayın aileden birine ya da yakın bir arkadaşının başına geldiğini öğrenmek,*
- *travmatik olayla ilgili rahatsız edici detaylara tekrarlayan biçimde ya da aşırı şekilde maruz kalmak” şeklinde sıralanmıştır (DSM – V, 2013 s. 271).*

Travma sonrası stres tepkileri yalnızca olaya doğrudan maruz kalan kişide görülmeyebilir. Herhangi bir travmatik olayı işiterek veya görerek insanların kendi başlarına gelenlerden kendi kendilerini sorumlu tutmaları ya da başkaları tarafından sorumlu tutulmaları; bir olaya tanık olmaları, travmatik bir olayın ayrıntılarını dinlemenin ya da yalnızca olayla ilgili haberi duymanın ikincil travmaya neden olabileceği bildirilmektedir (Akt: Sungur, 1999 s. 105 Janoff-Bulman 1982; Aker, 2012 s. 51; Yılmaz, 2007 s. 138).

Birincil travmada algılanan tehdit bireye direk yönelik iken, ikincil travmada tehdit bireyin kendisine değil etkileşimde veya özdeşimde bulunduğu kişinin yaşantısı ile ilişkilidir (Kahil ve Palabıyıkoglu, 2018 s. 62).

Örneğin cinsel şiddet olaylarında şiddete maruz bırakılana yönelik şiddeti uygulayanı kışkırttığına ilişkin suçlamalarla karşılaşması olayı dinleyen, duyan, okuyan veya herhangi bir şekilde dahil olan kişiler için en tipik ikincil travma örneklerinden biridir (Sungur, 1999 s. 105). Bu durum hem cinsel şiddete maruz bırakılan kişide hem de suçlamaları empatik tutum içinde değerlendiren bireylerde, suçluluk ve utanca sebebiyet vermektedir (Kahil ve Palabıyıkoglu, 2018 s.63). Bu sebeple denilebilir ki cinsel şiddete maruz bırakılan kadınlar kadar; olayla özdeşim kuran, içselleştiren kadınlar ve kadın kimliğini benimseyen bireyler de travmatize olurlar.

Figley (1995), ikincil travmatik stresin belirtileri arasında travmatize olmuş birey veya travmatize olmuş bireyin yaşadığı olayın anımsatıcılarıyla karşılaşma üzerine duyulan psikolojik sıkıntıdan bahsederek bu durumun yeniden yaşantılama semptomuna atıfta bulunmuştur (Akt: Kahil ve Palabıyıkoglu, 2018 s. 62 Figley, 1995). Yeniden yaşantılama ile bağlantılandırarak suçluluk ve utanç ikincil travmatik stresin belirtisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.2 İKİNCİL TRAVMATİK STRESİN ETKİLRİ: SUÇLULUK VE UTANÇ

Travmatik olayın kendisi kadar travmanın nasıl algılandığı da önemlidir (Sungur, 1999 s.106). İkincil travmatik stresin belirleyicileri; tehdit algısı, şiddete maruz bırakılma ihtimali, yeniden yaşantılama, artmış uyarılmışlık, işlevde bozulma ve kaçınmadır. Biricil travmatik stresin etkileri, ikincil travmatik streste de görülebilmektedir. Örneğin İkincil Travmatik Stres Ölçeği (İTSÖ)'nin alt boyutlarının duygusal ihlal, kaçınma ve uyarılmışlık olduğu bildirilmektedir (Yıldırım, Bıdak ve Yurdabakan, 2018 s.47).

Ana akım medya aracılığıyla travma genellikle literatürde “uzaktan travma” ya da “ekran travması” şeklinde yer almaktadır (Akt: Atalay, 2017 s. 24-25 Pinchevski, 2016 Costello ve ark., 2004) Özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra

ikincil travma konusunda hem medya sektörü hem de ruh sağığı profesyonelleri tarafından medya yoluyla insanların TSSB ve benzeri ruhsal sorunlar yaşayabileceklerini kabul etmişlerdir (Atalay, 2017 s. 24-25).

Bu ruhsal sorunların ortaya çıkmasındaki en büyük neden içselleştirme-dir. Haberi takip edenler, edindikleri bilgiyi kendi anlam dünyalarında değerlendirip daha sonra içselleştirdiklerinde, içselleştirme süreci sonunda edindikleri bilginin duygu ve davranışa yansıdığı bilinmektedir (Castells, 2006 s.13).

Haberi takip edenler eğer yapılan eylemin yanlışlığına ilişkin yargıyı veya kişisel ihlale konu olan normu içselleştirmişse suçluluk duygusunun oluştuğı bildirilmektedir (Orakcı, 2013 s. 38). Leskela, Dieperink ve Thruas (2002), suçluluğun içselleştirilmiş standartlar temelinde kişinin farklı düşünmesi, hissetmesi ya da davranması gerektiğı inancı eşliğinde negatif duygu ve travmatik stresin bir parçası olduğunu savunmaktadır (Akt: Orakcı, 2013 s.39 Leskela, Dieperink ve Thruas, 2002).

Travmatik olay karşısında yaşanan utanç veya suçluluk duygusu oldukça kısa sürerken, bu duyguların ortaya çıkardığı duygudurumun etkisinin daha uzun sürdüğü bildirilmektedir (Söylemez, Koyuncu ve Amado, 2018 s. 268). Bunu ikincil travma için de söylemek yerinde olacaktır.

İkincil travmatik stres ile ilgili çalışmalara bakıldığında; sosyal destek, yardım çalışanları, ruh sağığı çalışanları, polisler göze çarparken, insan eliyle gerçekleştirilen travma türlerinden olan cinsel şiddetin yeni medyada yer alması ve dolayısıyla haberi takip edenlerin üzerindeki etkilerinin araştırılmadığı anlaşılmıştır. Bu araştırma, literatürden yeni medya yoluyla yaşanan ikincil travmatizasyonu göstermesiyle ayrılmaktadır.

Toplumsal cinsiyet rollerinin ataerkil bilişlerine uyarken düşülen bir hatanın karşılığı olan suçluluk ve utanç, sosyal çevrenin bilişle olan etkileşiminin bir sonucu olarak da değerlendirilmektedir (Söylemez, Koyuncu ve Amado, 2018 s. 262).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1 ARAŞTIRMA PROBLEMİ

Ankara'da, 28 Mayıs 2018 tarihinde saat 03.50'de cinsel şiddete maruz bırakılıp; plazanın 20'nci katından atıldığı iddia edilen üniversite öğrencisi 23 yaşındaki Şule Çet'in yaşamını yitirmesi ile ilgili olayda, olaydan bir gece önce saat 01.00 sularında işverenin davetiyle ofisine giden Şule Çet'in, sabaha karşı 04:00 sularında binanın önünde hayatını yitirmiş olarak bulunduğu bilinmektedir. (Arslan, Şule Çet'in Ölümüne İlişkin Yeni Görüntüler Ortaya Çıktı, 07.02.2019). Olayın detayları gerek yeni medyada gerekse yazılı basında haber başlıklarını şekillendirmiştir. (Arslan, 2019)

Şule Çet cinayetinin google arama motorundaki 31.05.2018 tarihli ve “Şule Çet” ifadesinin kelimesi kelimesi filtrelemesiyle Türkçe dilinde yapılan arama sonucuna göre sadece 4 tane internet gazetesinde; 01.06.2018 tarihli aynı filtrelemeyle yapılan arama sonucuna göre ise 20 tane haberin yer aldığı görülmektedir. Sosyal medya araçlarından biri olan Twitter.com adlı sitede Şule Çet cinayetinin gündem olmasıyla haber, ana akım medya tarafından da gündem olmuştur.

Haberlerin detaylardan bazıları;

- Şule Çet'in binaya işvereni ve işverenin bir erkek arkadaşıyla birlikte giriş yapması
- Binanın “Ankara'nın en lüks plazalarından biri olması”
- Güvenlik kameralarının görüntülerinde Şule Çet'in binaya kendi rızasıyla bakımlı bir şekilde giriş yapmasıdır.

Haber başlık ve içeriklerinde vurgu yapılan unsurlar:

- “lüks plaza” ve “iki erkekle..”
- “annesini küçük yaşta kaybeden genç kız”
- “çalışmak zorunda kalan genç kız”
- “23 yaşındaki üniversite öğrencisi genç kız”

şeklindedir.

Örneğin 02.06.2018 tarihli Milliyet gazetesinin internet sitesinde haber şu şekilde verilmiştir:

Resim 3.1 Gazete Haberi (Kaynak: Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği Ana Akım Medya Şule Çet Cinayetini Nasıl Gördü?, 12.02.2019).

Ayşe Paşalı Cinayeti'nin internet haberciliğindeki yansımalarının incelendiği araştırmada haberlerde mağdur imajı üzerine kurulan bir haber dilinin söz konusu olduğu bildirilmektedir (Yurdigül ve Zinderen, 2012 s.89). Ataerkil yapı-toplumsal cinsiyet rolleri ile medyanın ayrılmaz ve birbirini sürekli besleyen kısır döngüsü göz önüne alındığında cinsel şiddete uğrayan kadın; eğer kadına atfedilen rollere ters düşen bir durumda değilse gazetelerin "*cinsel şiddete maruz kalan kız*" masumiyetini, cinsel şiddete maruz bırakılanlar için; masum, savunmasız, temiz, cinsel şiddete maruz kalmayı hak edecek davranış ve tutumlarda bulunmayan kadın algısı üzerinden oluşturmak istemesi; ataerkil yapının oluşturduğu toplumsal cinsiyet rollerine atfedilen davranışlardan ileri gelmektedir (Mora, 2006)

Bunun yanı sıra "O saatte orada ne işi vardı?", "İki erkekle ne işi vardı?", "İçkiliydi" ve "Sanıklarla gülüyor eğleniyor" benzeri haberlerin ana akım medyada sıklıkla yer bulmasına karşılık bu olayın yeni medyada nasıl yer bulduğu ve dolayısıyla bu durumun kadınlar ve kadın kimliğini benimseyen bireyler üzerinde

ortaya çıkardığı travmatik etkiye bağlı olarak suçluluk ve utanç duygularına yol açtığı bilinmektedir (Parmaksızoğlu, 2011).

Bu haberleri takip eden kadınlar ve kadın kimliğini benimseyen bireylerde oluşan utanç ve suçluluk yüzünden aynı veya benzer bir olay kendi başlarına geldiğinde kendilerinin yüzünden başlarına bu olayın geldiği inancı hakim olabilmektedir. Oysa cinsel şiddet de dahil olmak üzere şiddetin tek sorumlusu ve tek nedeni şiddeti uygulayan kişidir. Bu araştırmanın problemi cinsel şiddet haberlerinin yeni medyadaki veriliş şekli ile haberi takip edenlerin travmatize edilerek, suçluluk ve utanç hissetmesi arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

3.2 ARAŞTIRMA TİPİ

Araştırma tipi, niteliksel araştırma yöntemlerinden olan içerik analizidir. İçerik analizi incelenecek veriden onun içeriğinde var olan tekrarlanabilir ve geçerli sonuçlar çıkarmak üzere kullanılan bir araştırma tekniğidir (Akt: Koçak ve Arun, 2006 s.22 Krippendorff 1980).

3.3 KAVRAMLAR

Haber takip eden: “Okuyucu” ve “izlerkitle” kelimelerinin yerine kullanılmaktadır. İnternet gazeteciliğinde ve geleneksel gazetecilikte “okuma eylemi” öne çıkar (Çöteli, 2017 s. 27). “Okuyucu” kelimesi daha pasif ve tek taraflılığı çağrıştırmakta benzer şekilde literatürde yer alan “izlerkitle” kelimesi de yine pasif bir anlama yakın durmaktadır. Haber takip eden ve üretenler için bu ifade kullanılmayacaktır (Akt: Ata, 2015 Kara, 2013). Zira internetteki haberleri ve bilgiyi takip edenler aktif ve içerik üretebilen kişilerin sadece “okuyucu” olarak kalması mümkün görünmemektedir. Aslında her iki ortamda da hazırlanan yazılar, internet kullanıcısı ya da gazete okuru tarafından “okunur” ancak, internetten haberi takip eden kişi yorumda bulunmakta ve katkı sağlamaktadır (Çöteli, 2017 s. 27).

Cinsel şiddete maruz bırakılan: “Mağdur”, “maktul”, “kurban” ve “cinsel şiddete maruz kalan” ifadeleri kullanılmayacaktır. Bu ifadeler acizyet,

ajistasyon, çaresizlik, savunmasızlık ve trajedi içerdüğinden literatürde bu ifadelerin kullanımı doğru bulunmamaktadır. Cinsel şiddet ile ilgili temel kavramlar/mitler bir algı oluşturduğundan bu tezin içeriğinde yer almayacaktır (Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği Doğru Kelimeleri Kullanmak, Şubat 2019).

Şiddeti uygulayan: Literatürde geçen “*fail*” ifadesi yarattığı imaj gereğince adli bilimlere daha uygun olarak görüldüğünden bu ifadeye yer verilmeyecektir.

Şule Çet Cinayeti: Şule Çet’in hayatını kaybetmesi ile ilgili olarak ilk sunulan haberlerde “*intihar*” şeklinde belirtilmiş, daha sonra olayın sosyal medyaya yansması ve ilgili mercilerin üzerinde baskı oluşturması sonucunda detaylı bir adli tıp incelemesi yapılmış ve Şule Çet’in cinsel şiddete maruz bırakılarak öldürüldüğü ortaya çıkmıştır. 06.02.2019’da Ankara 31. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen ilk duruşmanın sonunda sanıkların tutuklu yargılanmalarına karar verilmiştir. Bu sebepten tez içerisinde de “*Şule Çet Cinayeti*” olarak bahsedilecektir.

Girdi: Entry kelimesi, Türkçe “giriş” anlamına gelmektedir. İnternet platformlarındaki forum sitelerinde açılan her bir başlık altına yazılan yorumlara verilen isim “entry” olmasına rağmen kelimeyi karşılayan Türkçe kelimenin “girdi” olması sebebiyle bu çalışmada “girdi” kelimesi kullanılmıştır.

Yazar: Ekşi sözlük sitesine üyeliği bulunan, sitenin yöneticileri tarafından yazdıkları girdiler değerlendirildikten sonra girdiler uygun bulunduğu girdileri siteye üye olmayanlar tarafından da erişilebilir olan ekşi sözlük kullanıcısıdır.

3.4 EVREN VE ÖRNEKLEM

Arama motorları, yapısal olarak internet üzerindeki web siteleri, ziyaret sıklıkları, anahtar kelimeler ve diğer sitelerin verdikleri link referanslarına göre, arama yapan kişinin girdiği kelimelerle ilişkilendirip çok hızlı bir şekilde sonuçlar sayfasına getirmektedir (Duman, 2018 s. 261).

Google arama motoru, çoğu kullanıcı için fazlasıyla kolay bir arayüz kullandığından kullanıcı dostu olup, en popüler sonuçları sayfalarının en üstünde sıralamaktadır (Akt: Duman, 2018 s. 261 Fuchs 2016).

Araştırmanın evrenini dünyada en çok kullanılan arama motoru olan Google'ın Web arama verisi ile oluşturduğu Google Trendler'de “Şule Çet” araması yapılarak Resim 3.3.1’de belirtildiği gibi en çok ilişkilendirilen ve beraber aranan ifadelerden üçüncüsünün “Şule Çet Ekşi” olması sebebiyle ekşisözlük sitesi oluşturmaktadır.

İlgili konular	Artış Gösteren	İlgili sorgular	Artış Gösteren
1 Orta Avrupa Zaman Dilimi - Saat dilimi	Büyük Çıkış	1 şule çet davası	Büyük Çıkış
2 Davas - Konu	Büyük Çıkış	2 şule çet ölümü	Büyük Çıkış
3 Ekşi Sözlük - Web sitesi	Büyük Çıkış	3 şule çet ekşi	Büyük Çıkış
4 Ölüm - Konu	Büyük Çıkış	4 şule çet video	Büyük Çıkış
5 Ayşe Arman - Gazeteci	Büyük Çıkış	5 ayşe arman şule çet	Büyük Çıkış

Resim 3.4.1 Örneklem seçimi

Ekşi sözlük sitesi, 1999 yılında kurulmuş olup, her türlü konu ve kavram hakkında, kayıtlı yazarların yorumlarını içeren katılımcı sözlük tarzında ağ sayfası niteliğinde, Türkiye'deki katılımcı sözlükler arasında en fazla toplam ve aylık tanım yapılan sitedir (Vikipedi, 2019). Ekşi sözlük sitesinin kurucuları tarafından da “*Kutsal Bilgi Kaynağı*” olarak isimlendirilmiştir. Dolayısıyla siteye kayıtlı yazar olunmasa da siteye erişim “takip eden” olarak sağlanabilmektedir. Bu açıdan araştırmamızda belirtildiği gibi yazarlar hem haberi üreten hem de takip eden konumdadır.

Bu sebeplerden araştırmanın örneklemi Ekşi sözlük sitesindeki “Şule Çet” ve “Şule Çet Cinayeti” başlıklarına girilen 29 Mayıs 2018 ile 8 Şubat 2019 tarihleri arasında girdiler oluşturmaktadır. Tarihler belirlenirken olayın gerçekleştiği tarih ile ilk duruşmanın görüldüğü tarih baz alınmıştır.

3.5. VERİ TOPLAMA SÜRECİ

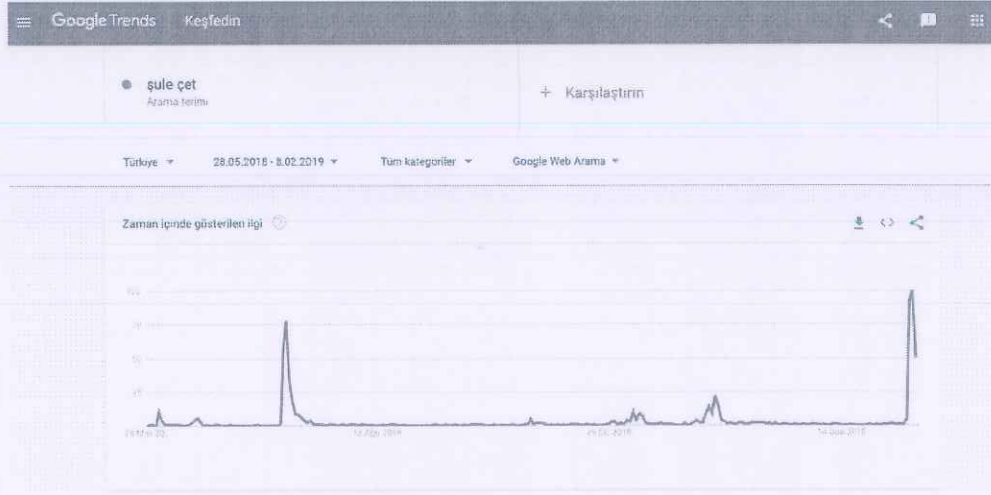
Araştırmanın tipi niteliksel analiz olması, birebir kişilerle görüşmeler yapılmadığından etik kurul iznine başvurulmamıştır. Bu araştırma süresince hiç

kimsenin kişilik haklarına zarar verilmemiştir. Araştırmanın örneklemini oluşturan ekşi sözlük sitesindeki yazarlar, yazdıkları girdilerin diğerleri tarafından okunabileceğini bilmektedirler.

Veri, 26 Mart 2019 günü toplanmaya başlanmış olup iki haftalık süreçte belirlenen tarih aralığındaki yaklaşık 150 sayfa incelenerek, girdiler geleneksel medyada yer alan temalar ve travmatik stresin belirtilerine uygun şekilde Microsoft Word'e kopyalandıktan sonra sayısı ve içeriğine göre ayrıştırılmıştır.

3.5.1 Ekşi Sözlük Girdi Seçimi

Örnekleme seçilimi yapılırken Resim 3.4.2'de belirtildiği gibi 26 Mart 2019 tarihinde Google Trendler'de “Şule Çet” araması yapılmış 28 Mayıs 2018 ile 8 Şubat 2019 tarih aralığı seçilmiştir. Google Web Aramalar'da belirtilen tarih aralığında arama sıklığının arttığı dönemler saptanarak, ekşisözlük sitesindeki girdiler bu tarih aralığına göre ayıklanmıştır.

Resim 3.4.2 Google Trendler “Şule Çet” araması

Girdilerin ayrıştırılmasında, travmatik olayların ve buna bağlı olarak ikincil travmatik stresin belirtileri olan utanç, suçluluk ve adalet duygularını içeren temalara bakılmıştır (Aker, 2012). Girdilerin içerisinde destek bildiren ifadeler de yer aldığından seçim yapılırken ayrıştırılmamış tüm girdilere bakılmıştır.

Girdilerde verilen linkler ve sadece linkten oluşan girdiler analize dahil edilmemiştir.

3.5.2 Girdilerin Analizi ve Yorumlanması

Girdilerin temalara göre ayrılmasından sonra ana akım medyada yer alan şule et Cinayeti ile ilgili haberlerde sıklıkla geçen ifadeler saptanmış, bu ifadeler daha sonra Ekşi Sözlük sitesine mevcut tarih aralığında girilen girdilerin içerisinde taranmıştır. İkincil travmatik stresin belirtileri olan adalet, utanç ve suçluluk temalarına göre girdiler ile sık tekrarlanan ifadeler saptanarak, tanımlayıcı tablolar verilmiştir. Daha sonra saptanan girdilerde, ikincil travmatik stresin belirtileri ile sık tekrarlanan ifadelerin keşişme noktaları ile ilişkisine bakılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Tablo 4.1 İkincil travmatik stres belirtilerine göre girilen girdilerin tanımlayıcı özelliklerinde izlendiği gibi travmatik stresin etkileri olarak literatürde bildirilen suçluluk, utanç ve adalet arayışı temalarına göre Ekşi Sözlük sitesinde girilmiş girdi sayıları verilmiştir. Suçluluk temasında 23 girdi; utanç temasında 38 girdi ve adalet 67 girdi girilmiş olup bunların suçluluk, utanç ve adalet temalarının birlikte olduğu 47 girdi saptanmıştır.

Tablo 4.1 İkincil travmatik stres belirtilerine göre girilen girdilerin tanımlayıcı özellikleri

İkincil travmatik stres belirtileri	Sayı	Yüzde (%)
Suçluluk	23	17,9
Utanç	38	29,6
Adalet	67	52,3
TOPLAM	128	100

Ayrıca adalet arayışı temalı girdilerde hem hukuk karşısında hem de toplumsal-sosyal anlamda adalet arayışı olan temellerinden oluşmaktadır. Bu girdilerde sürekli olarak sanıkların maddi anlamda güçlü olmasından duyulan rahatsızlık dile getirilmiştir. Toplumsal adaletsizlik olarak yorumlanabilecek zengin-fakir farkının hukuk karşısında bir etkisinin olmadığını görme ihtiyacıdır.

Aşağıda, arka arkaya yapılmış adalet arayışında olan girdilerin sosyal eşitsizlik vurgusunu daha net şekilde görülmektedir. Girdilerin girildiği tarihler

incelendiğinde; 02.06.2018 tarihinde olay yeni gerçekleşmiş olduğundan insanların tepkisiz kalması da yine zengin-fakir ayrımı üzerinden anlamlandırılmıştır.

02.06.2018 tarihinde “yalnizzpenguen” tarafından girilen girdi:

“muhtemelen dönem zengini, para para demeyen, eli kolu uzun, cahil bir yaratık tarafından hayat ışığı söndürülmüş, ekşi sözlüğün çok da ilgisini çekmemiş olan insan”

13.06.2018 tarihinde “justfriends” tarafından girilen girdi:

“otopsi raporuna göre vücudunda boğuşma izleri belirlenen maktul. inşallah ölümüne sebep olanlar hapislerde çürür. 20.kat ya, korkunç. inşallah düşerken kalp krizi falan geçirmiştir de çarparak ölmemiştir :(ilgili link”

13.06.2018 tarihinde “dincisosyalist” tarafından girilen girdi:

“kesinlikle gündemde tutulması gereken kişidir. otopsi raporları çıkıyor.cep telefonu kayıtları da çıktığı an o sengin piçinin tecaviz girişimi, kızı zorla sahiplenme çabası her ley çıkacak ortaya.”

13.06.2018 tarihinde “baridan” tarafından girilen girdi:

“cebinde parası olduğu için adaletle tanışmayan sonra da sinirlerine hakim olamayan birinin muhtemelen öldürdüğü kişi. suç suçluları getirir. umarız gerçek ortaya çıkar.”

Tablo 4.2 Şiddeti destekleyici veya reddedici en sık tekrarlanan ifadelerde de izlendiği gibi aramaların yoğunlaştığı tarih aralığındaki girdiler incelendiğinde çok sık tekrar eden ifadeler olduğu fark edilmektedir. Bunlar; lüks plaza, annesi ölen genç kız, çalışmak zorunda kalan genç kız, ifadeleridir. Lüks plaza ifadesi geçen 57 girdi, iki erkekle ifadesi geçen 16 girdi, annesini kaybeden genç kız ifadesi 49 girdi ve çalışmak zorunda kalan genç kız ifadesinin geçtiği 35 girdi bulunmuştur.

Bunlar arasında yoksul ve öksüz temalarını içeren girdiler, cinsel şiddete maruz bırakılan Şule Çet’in masumiyetini dolayısıyla da cinsel şiddeti hak etmediğini ispat etme çabasına girildiğini düşündürmektedir.

Bu durumu Hekimoğlu (2019),

“23 yaşında bir üniversite öğrencisi. Annesini 7 yaşında kaybetmiş, yoksul bir aileden geliyor ve okuyabilmek için çalışıyor” diye başlayan bir metin dolaştı sosyal medyada. Facebook’ta “Kadına Şiddete Son” adlı bir gruptan geldiği anlaşılan metnin Şule Çet’i anlatmayı, kamuoyu vicdanını bu sözlerle harekete geçirmeyi amaçladığı belliydi ama amacın iyi olması yöntemin ve içeriğin doğru olduğunu göstermiyor her zaman ne yazık ki. Daha en başta, mağdurun masumiyetini ispatlamaya çalışarak genel-geçer yargılara prim veren bu metnin politik olarak ataerkil sistemin içinden bir bakışla

yazılmış olması büyük talihsizlik.” olarak ifade etmiştir (Hekimoğlu Şule Çet Davası’ndaki Kilit İsim ve Savunma Sanayi, 11.02.2019).

Tablo 4.2 Şiddeti destekleyici veya reddedici en sık tekrarlanan ifadeler

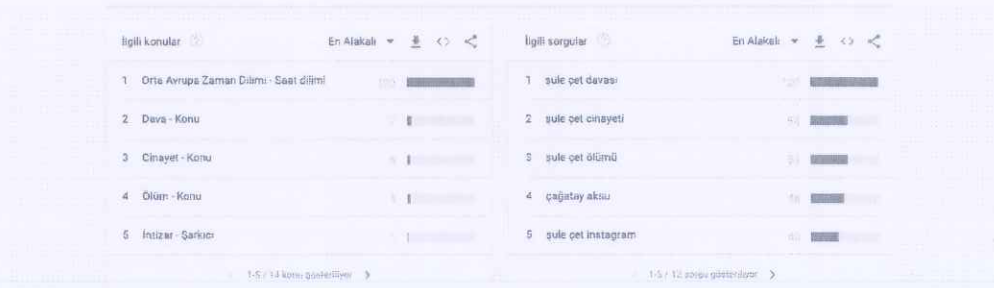
En Sık Tekrar Eden İfadeler	Sayı	Yüzde (%)
Lüks Plaza	57	36,3
İki erkekle	16	10,2
Annesini kaybeden (öksüz)	49	31,2
Çalışmak zorunda kalan... (yoksul)	35	22,3
TOPLAM	157	100

Cinsel şiddette maruz bırakılan hakkındaki bilgiler ne kadar üzüntü verici ise haberi takip edenlerin de o denli şiddet olayına ilişkin yakınlık duyacağını 13.07. 2018 tarihinde “koyunun olmadığı yerdeki keçi” isimli yazar,

“.... twitter.com (Link mevcut) hesabına baktım biraz. leyla ile mecnun, behzat ç hayranı. zaman zaman hesabından şarkılar paylaşmış....

...bunun yanı sıra kurbanlar hakkında ne kadar fazla şey bilirsek o kadar fazla empati kurabiliriz ve haliyle daha fazla üzülp daha fazla tepki veririz diye düşünüyorum.....” şeklinde belirtmiştir.

Resim 4.1’de 26.03.2019 tarihinde Google Trendler’de İstanbul ilinden yapılan “Şule Çet” aramalarına bakıldığında “şule çet instagram” ifadesinin en çok aranan beşinci ifade olduğu görülmektedir.

Resim 4.1 Google Trendler’de İstanbul ilinden yapılan “Şule Çet” aramaları

Tablo 4.3 İkincil travmatik stresin belirtileri ile en sık kullanılan ifadelerin kesişiminde izlendiği gibi adalet arayışının aktarıldığı girdilerde “lüks plaza” vurgusunun 89, “yoksul” vurgusunun 67 ve “öksüz” vurgusunun 44 kez yapıldığı saptanmıştır.

Suçluluk duygusunun aktarıldığı girdilerde “lüks plaza” vurgusu yapılmamış olup; “yoksul” vurgusu 13, “öksüz” vurgusu 24 kez yapılmıştır.

Utancı duygusunun aktarıldığı girdilerde belirtilen vurguların hiçbirine rastlanmamıştır.

Tablo 4.3 İkincil travmatik stresin belirtileri ile en sık tekrarlanan ifadelerin kesişimi

İkincil Travmatik stresin belirtileri	Lüks plaza S (%)	Yoksul	Öksüz
Adalet	89 (69,5)	67 (52,3)	44 (34,3)
Suçluluk	0 (0)	13 (10,1)	24 (18,7)
Utancı	0 (0)	(0)	(0)

Bunların dışında yazarların kendi cinsiyetlerini belirttikleri girdilerde ise suçluluk ve utancı içselleştirildiği açık şekilde görülmektedir. “Bir kadın olarak utanıyorum, bir erkek olarak utanıyorum,” gibi ifadeler bulunmaktadır. Buna örnek olarak “cosimaa” adlı kullanıcının “Şule Çet Cinayeti” cinayeti başlığı altına

27.11.2018 tarihinde yazdığı 100. sayfadaki girdi şöyledir:

“dakikalardır ne yazayım diye düşünüyorum. hakkaten konuya nasıl başlanır böyle bir olayda ? umuttan mı bahsedeyim , adaletten mi ? empatiden mi bahsedeyim sevgiden mi ? iyilikten mi yoksa kötülükten mi ? bu topraklar üzerinde değerini anlatabileceğim bir giriş bulamıyorum. hepsi kaybolmuş, unutulmuş, lekelenmiş bir vaziyette.

münevverler, özgecanlar, şuleler ve haberimizin olmadığı bir çok can... bir çok kadın... her aklıma gelişlerinde erkekliğimden utaniyorum. kurtaramadığımız her masum için utancım artıyor. paranın, gücün, rütbenin aldığı her can için çok üzgünüm.

başından sonuna kadar kanıtları olan, otopsi raporunda ve kriminal incelemede her şeyi belgelenen, aile üyelerinin, arkadaşlarının adım adım anlattıkları bir olayda adalet nasıl yerini bulamıyor merak ve aynı zamanda lanet ediyorum.

bu olayın katili (aynı zamanda sapığı) çağatay aksu' dur. bir gün sana, bana, bize de lazım olacak olan adalet şu ana kadar şaşmış vaziyettedir. mülk adaletin temeli olmuş vaziyettedir. ve bir an önce adalet yerini bulmalıdır.”

Cinayetle alakalı olarak utanç vurgusu yapılan girdileri temsilen 07.02.2019 tarihinde “topunpesindekisincap” adlı kullanıcının 197. sayfadaki girdisi ise şöyledir:

“davaya ilişkin detayları öğrendikçe midem bulanıyor. nasıl insanlarsınız ya? "o saatte orda ne işi vardı?", "bakire değildi, zarında eski yırtıklar var...", "eve erkek arkadaşı geliyor mu?". bunlar ne demek? balkondan atıp tecavüz edilebilir mi demek?

utaniyorum! bu cümleleri kurabilen hukukçuları, bu sözü söyleyen tecavüzcünün ve katilin yakınlarını gördükçe insanlığımdan utandım. söyleyecek çok şey var ama düzgün kelimeleri bulmakta zorlanıyorum.”

Şule Çet Cinayeti başlığının alt sıralarda kalmasına tepki gösterilerek, insanların “unutkanlığından” ve dolayısıyla benzer cinsel şiddet haberlerinin değersizleştirilmesinden yakınan girdiler de bulunmaktadır. Resim 4.1.3’te de görüleceği gibi burada hem adaletin işleyişi hem insanların unutkanlığı hem de ataerkil yapının kadına atfettiği rollerden bahsedilmektedir.

08.11.2018 tarihinde “ivan ivanov” tarafından girilen girdi:

“babasının “kızımı unutmayın!” deyişi ne kadar ağır geldi bana. allah kimseye böyle acı vermesin.”

09.11.2018 tarihinde “dincisosyalist” tarafından girilen girdi:

“hiç bir zaman unutmayacağım kızımızdır. megaloman bir şeref yoksunu tarafından öldürülmüştür. türk toplum yapısını tekrar gözler önüne sermektedir. aslan oğlum, can oğlum, kral oğlum sözleri ile büyütülen nesillerin neler yapacağını ortaya koymaktadır. bu şerefsizler reddedildiği için böyle cinayet işliyorlar. unutmayın, unutturmayın.”

Aşağıdaki alıntılarda benzer temada ancak farklı tarihlerde girilmiş girdiler yer almaktadır. Alıntılar arasında yaklaşık üç ay bulunmakla birlikte “acının tazeliğini” koruduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca “dincisosyalist” isimli yazarın unutturmamak adına birçok kez aynı başlığa girdi gönderdiği de saptanmıştır. 15.08.2018 tarihinde “emrexan” tarafından girilen girdi:

*“unuttuk mu arkadaşlar?
ne çabuk unuttuk”*

15.08.2018 tarihinde “veruna” tarafından girilen girdi:

“unutmadık.”

28.08.2018 tarihinde “drruhduzeltici” tarafından girilen girdi:

“unutmadık..”

07.09.2018 tarihinde “dincisosyalist” tarafından girilen girdi:

“unutmadım, unutmayacağım. zengin bir itin bir kızın ırzına geçmeye çalışırken öldürülmüştür”

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA

Şiddetin tarihçesi pek çok araştırmada ayrıntılı olarak verildiğinden bu çalışmada sadece genel olarak şiddet ve onun alt başlıklarından biri olan cinsel şiddet ele alınmıştır. En genel tanımıyla şiddet, maruz bırakılan kişinin fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik yönden zarar görmesiyle ya da acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması olası hareketleri, buna yönelik baskı ve tehditi ya da özgürlüğün keyfi olarak engellenmesini de içeren; fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü davranış ve tutumdur (Adalet Bakanlığı, Ev İçi Şiddet). Şiddet; fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik şiddet olarak ayrılrsa da çoğu zaman iç içe geçtiği bilinmektedir (Akt: Başar ve Demirci, 2015 s.43 Kocacık ve Çağlayandereli, 2009).

Cinsel şiddet ise bireyin isteği dışında ilişkiye zorlama, taciz gibi eylemleri kapsamaktadır. Daha açık bir ifadeyle cinsel şiddet her türlü cinsellik içeren şiddet biçimlerini ifade etmektedir ve çoğu zaman fiziksel şiddeti de içinde barındırmaktadır (İstanbul Bilgi Üniversitesi Cinsel Şiddet Bilgilendirme Materyali). Çalışmada bahsedilen cinsel şiddete maruz bırakıldıktan sonra 20. kattan aşağıya atılarak intihar gibi gösterilmeye çalışılan Şule Çet cinayeti bu çalışmaya açıklık getirmesi açısından binlerce örnek arasından yalnızca biridir.

Şiddete kolay hedef olarak nitelendirilen gruplardan biri kadınlar olduğundan *kadına yönelik şiddet* kavramı ortaya çıkmıştır. Bu kavram toplumsal cinsiyete dayalı şiddet eylemlerini tanımlamaktadır. Toplumsal cinsiyet ise ataerkil yapının kadına ve erkeğe atfettiği anlamları kapsamaktadır. Toplumsal cinsiyet rollerini yerine getirmeyen erkeklerin ve özellikle kadınların şiddete maruz bırakılmasını meşrulaştıran bu yapıdan bahsetmeden önce araştırmalardaki şiddet sıklığına bakmak faydalı olacaktır.

Heisse ve arkadaşları (1999) her üç kadından en az biri yaşamlarının bir döneminde ailelerinden veya tanıdıkları kişiler tarafından fiziksel şiddete, cinsel ilişkiye zorlandıklarını ya da farklı bir şekilde tacize uğradıklarını belirtmişlerdir (Heisse, Ellsberg ve Gottemoeller, 1999).

Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması (TNSA)'nın 2013 yılı raporuna göre araştırmaya katılan Doğu bölgesinde yaşayan kadınların %22'si, Batı ve Orta bölgelerde yaşayan kadınların %10'u;

- kadının yemeği yakmasının
- eşine cevap vermesinin
- parayı gereksiz yere harcamasının
- çocuklarının bakımını ihmal etmesinin
- cinsel ilişkiye girmek istememesinin
- kadının eşine haber vermeden evden çıkmasının

erkeklerin eşlerine fiziksel şiddet uygulaması için haklı gerekçeler olduğunu belirtmişlerdir (TNSA, 2013 s. 187-188). Buna göre denilebilir ki ataerkil bilişlerin daha etkin olduğu bölgelerde şiddet ve şiddetin içselleştirilmesi de daha sık görülmektedir. Ataerkil yapının şiddeti meşrulaştırdığına kanıt olabilecek bir diğer çalışma ise İstanbul'da 116 çift ile görüşülerek kadınların %44'ünün en az bir kere fiziksel şiddete maruz bırakıldığını ortaya koyarken araştırmaya katılan erkeklerin çoğu, eşlerine şiddet uygulamalarının nedenini “söz dinlememe” olarak belirtmişlerdir (Vatandaş, 2003).

Ataerkil yapının ve toplumsal cinsiyet rollerinin içselleştirilmesinin sonuçlarından biri kadınların şiddeti hak ettiklerine inanmalarıdır. 23 ilde 2007 katılımcıyla yapılan araştırmada katılımcıların %64'ü erkeklerin eşlerini dövmesinde bir sakınca görmezken kadınların %35'ten fazlası fiziksel şiddeti hak eden davranışlarında bulunduklarını belirtmişlerdir (T.C. Başbakanlık Aile İçişleri Bakanlığı, 1995). Buna benzer bir diğer çalışmada cinayet ve cinayete teşebbüsten hükümlü 273 kadının %51,5'i kendilerine yönelik fiziksel şiddet ve/veya kötü muameleyi hak ettiklerine inandıklarını ve şiddet karşısında kendilerini suçladıklarını ifade etmişlerdir (İçli ve Ögün, 2000).

Araştırma sonuçları bizlere gösteriyor ki kadına yönelik gerek fiziksel gerek cinsel her türlü şiddet sorun teşkil etmemekte üstelik kabul görmektedir. Bunun başlıca nedenin kadına atfedilen toplumsal roller olduğu açıktır. Bu toplumsal roller, şiddetin yaygınlaşmasına ve meşrulaşmasına neden olduğu gibi, şiddete maruz bırakılan kadınların yardım almalarını da zorlaştırmaktadır. Zira kadınlar bir “sorun” görmedikleri için yardım almalarını gerektirecek bir durum da görmemektedir. Kadınlar şiddete maruz bırakıldıklarında yardım istemek yerine

“kol kırılır yen içinde kalır” veya kadını pasifize eden bilişlerinden en işe yarayanını oyuna sokmakta “kan kus, kızılalık şerbeti içtim de” düşüncededir. Bilişsel kuram toplumsal cinsiyet rollerinin kadınları nasıl etkilediğini açıklamaya yardımcı olmaktadır.

“Biliş, bireyin kendi iç koşulları ve içinde yaşadığı fiziksel ve toplumsal çevreye ilişkin olarak işlediği bir bilgi, inanç ya da düşünce olarak tanımlanabilir. Bilişsel kuram, insanın çevresine ilişkin bilgileri nasıl edindiği, çevresini nasıl algıladığı ve bu tü bilişler temelinde çevresi içinde nasıl davrandığı ve çevresi üzerinde nasıl etkili olduğu ile uğraşır” (Akt: Dönmez, 1992 s. 131 Scheerer, 1954).

Ataerkil yapı, cinsiyetler arası biyolojik farklılıkların dışında ve kurgu ile oluşturulan yapay farklılıklara dayalı kadın ve erkeklerle ilgili olarak benimsenen denge ve değerleri içeren sosyo-kültürel kurgudur (Bilgin, 2016 s.223). En genel anlamıyla ataerkillik; erkeklerin kadınlar üzerindeki tüm hayat hâkimiyetini içererek erkek üstünlüğünü yaratılışa bahşeden bir özellik olarak yansıtır ve kadın zayıf, bağımlı bir varlık olarak kabul edilir. Bu anlam içeriğinde değerlendirildiğinde nesillerce aktarılan bilişsel şemalar, toplum tarafından tamamen kabul edilerek bir “yapılması gereken ve gerçekleştirilmesi gereken tutum ve davranışlar” halini almakta ve toplumsal cinsiyet rollerini oluşturmaktadır (Bilgin, 2016 s.223).

Bu bağlamda şiddet, ataerkilliğin bir sonucu olarak erkeğin kadından daha güçlü olduğunu iddia eden ‘biyolojik farklılıklar’ söylemine dayandırılarak kadınları doğaları gereği itaatkar, pasif, bağımlı, güçsüz; erkekleri ise saldırgan, aktif, otoriter ve güçlü olarak kurgulamaktadır.

Ataerkil yapının oluşturduğu toplumsal cinsiyet rollerinin kadınlığa ve erkeklığe atfettiği özelliklere bakıldığında erkeklerin koruyucu ve himaye edici, sert, soğukkanlı, hükmedici; kadınların sıcakkanlı, yumuşak huylu, güler yüzlü, hamarat, düzenli, fedakâr, güzel, alımlı, işveli, cazibeli, ayartıcı, çekingen, hayâli olması gerekmektedir. Bu bilişsel şemalar, iki cinse yönelik tutumları ve davranışları belirlemektedir (Bilgin, 2016 s.225).

Ataerkil yapı, geleneksel roller, toplumsal cinsiyet rolleri kadına ve erkeğe görevler atfederek kendince kurallar belirlemekte ve bunların aksi bir durum olduğunda da şiddeti meşru kılmaktadır. Eğer kadın şiddete tepki gösterecek olunursa da, kadını etkisiz eleman olarak gösterecek diğer mekanizmalarını devreye

sokmaktadır. Bu anlamda medya; kadına yönelik şiddet konusunda ataerkil yapı kurgusunun en önemli ve biricik koludur (Gökulu ve Hosta, 2013 s.1847)

Ataerkil yapının bilişsel şemalarla kurguladığı toplumsal cinsiyet rolleri medyanın geleneksel araçlarından biri olan televizyon ve yeni medya olarak nitelendirilen internet platformları; reklamlar, diziler, haberler sayesinde pekiştirilmektedir. Örneğin internet platformlarına bakıldığında, kadının ve kadının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tanımlamalarının cinsiyetçi sunumuna rastlanılmaktadır (Özçelik Baloğlu, 2018 s. 42). Buna göre, kadına yönelik her türlü fiziksel, cinsel ve duygusal şiddet genellikle ya kadınlara atfedilen “kışkırtma” ya da erkeklere atfedilen “cinsel dürtülerini gemleyememe” açıklamaları ile sunulur, cinsiyetçi bakış açısı meşrulaştırılmaktadır (Akt: Özçelik Baloğlu, 2018 s.40 Binark ve Gencel Bek, 2000).

Toplumsal cinsiyet rolleri, cinsiyet ayrımı ve cinsiyetçiliğin televizyon reklamlarıyla da desteklendiği Effie ödüllü 489 reklamın içeriği incelendiğinde, reklamlarda görülen kadın karakterlerin toplumsal cinsiyet rollerine uygun olduğu açıkça görülmektedir.

Kitle iletişim araçlarının kültürel ve sosyal yapının taşıyıcısı ve aktarıcısı olduğu bilinmektedir (Kocadaş, 2006 s.5). Kitle iletişim araçları günümüzde; kendi gündemini oluşturmakta, düzenlemekte ve belirlemiş olduğu gündem üzerine çeşitli yorumlar yapmakta ve yine kendi belirlediği gündeme ilişkin sorunlara çözüm önerileri sunmaktadır (Akt: Demirli, 2011 s.69 Korkmaz, 1999). Başka bir deyişle kitle iletişim araçları büyük bir resmin kendi belirlediği parçasına odaklanmakta sonra da odaklandığı bu kısmın hedef kitleler tarafından nasıl algılanması gerektiğini belirlemektedir. Genel olarak dünya hakkında bilinen birçok şey kitle iletişim araçları tarafından sunulmakta ve hatta kabul ettirilmektedir. Çünkü hangi haberin nasıl bir sıralamayla haberi takip edenlere ulaştığı, haberin nasıl algılanacağı ve düşünülmesi gerektiği dahi haberi hazırlayanlar tarafından belirlenerek servis edilmektedir (Avcı, 1990 s.170-171).

Bu konuda pek çok çalışma yapanlardan biri olan Gerbner; haberi takip edenlere kurgulanarak sunulan bu içeriklerin ve izleyicilerin/okuyucuların farklılıklarına rağmen toplumda bir temel görüş geliştirdiğini savunmaktadır. Bu

görüş sadece haberi takip edenlere sunulan içeriğin nasıl algılanacağını değil aynı zamanda kişinin topluma ve dünyaya olan görüşünü de belirlemektedir (Güneş, 1996 s.102-105). Bu durum izleyicilerin/okuyucuların kitle iletişim araçları karşısında sorgulayıcı ve akılcı davranmasını oldukça zorlaştırdığını düşündürmektedir.

Özet olarak haber, gerçekliği direkt vermek yerine onu yeniden sansasyonel, pornografik ve hatta şiddete teşvik edecek şekilde yeniden kurgulayarak olayın gerçekliğini sabote etmektedir (Güneş, 1996 s.147). Hedef kitleye de bu şekilde sunarak neyin nasıl anlaşılacağını da belirlemiş olur. Ayrıca haberle beraber alt mesajlar vererek haber içeriğiyle özdeşim kurmalarına/içselleştirmelerine neden olmaktadır.

Araştırmalar, kitle iletişim araçlarını gün içerisinde yoğun olarak kullanan bireylerden oluşan toplumların; oluşturulan gündemi daha kolay içselleştirdiğini göstermektedir (Demirli, 2011 s.69). Bu sebeple de bireyler kitle iletişim araçları tarafından gönderilen bilgiye uyan tutum ve davranışlar sergilediği ölçüde toplumdan kabul göreceğini ve toplumun sosyal onayını alacağını düşündükleri için davranışı sürdürmeye devam etmektedirler (Kadioğlu, 2013 s.106). Kitle iletişim araçlarında haberin dili, neyin nasıl yansıtıldığı, haber içerisinde yapılan atıflar, alt mesajlar; toplumun değer yargılarını yani anlamlandırmasını etkileyerek toplumun olayla ilgili algısını değiştirebilmektedir (Demez, 2012 s.514).

Haber dilinin tarafsız kalarak; iyilik, kötülük, doğruluk, yanlışlık yargısının haberi takip edenlere bırakılması gerekmektedir. Bu gereklilik; şiddetin ve şiddet haberlerinin artışında kitle iletişim araçlarının merkezi bir etkiye sahip olmasından ve şiddete hedef göstermesinden kaynaklanmaktadır. Nitekim şiddet olaylarının haberlerde sıklıkla yer almasının hem kişi hem toplum olarak pek çok olumsuz sonuç doğurduğuna dair çok fazla sayıda çalışma yapılmıştır ve yapılmaktadır. Bu araştırmalara göre, şiddet haberlerinin yoğun olarak verilmesinin şiddete karşı hoşgörüyü arttırdığına bununla birlikte şiddetin sorunları çözmede araç olarak görülmesine neden olduğu ve saldırgan davranışlara neden sayılabilecek yardımcı bir etken olduğu sonucu çıkmaktadır (Williams, 2003).

Gerbner ve arkadaşları (1986)'na göre, televizyonda gösterilen şiddet yaşadığımız hayattakinden on kat daha fazladır. Ayrıca televizyonda şiddetin

gösterim sıklığının fazla oluşu, televizyonu sürekli izleyenlerde kendilerini tedirgin ve güvende hissetmeme duygusu ve yoğun bir tehlike algısı yaratmaktadır. Bunun sonucu olarak bu kişilerde tehlikelerle dolu acımasız bir dünyada yaşadıkları inancı gelişmektedir (Gerbner ve ark., 1986, s. 28). Çünkü haberi takip edenler, edindikleri bilgiyi kendi anlam dünyalarında değerlendirip daha sonra içselleştirdiklerinde, içselleştirme süreci sonunda edindikleri bilgiyi, duygu ve davranışa yansıtmaktadır (Castells, 2006 s.13).

Dünyaya bakıldığında da şiddet haberlerinin sıklıkla verildiği; İngiltere’de yapılan Britanya Suç Araştırması çalışmasında da görülmektedir. Bir aylık sürede şiddet suçlarının genel suçlara göre %6 fazla olmasına rağmen, İngiliz gazetelerinin genel suç haberlerine göre şiddet suçlarını % 64,5 daha fazla haber yaptığı görülmektedir (Williams ve Dickinson, 1993 s.40). Benzer şekilde Amerika’da 100 TV kanalını kapsayan çalışma; 72 kanalın akşam haberlerine suçla ilgili bir olayı haber yaparak başladığını ortaya koymuştur. (Klite ve diğerleri, 1997).

Yazılı basının incelendiği çalışmalarda gazeteler; sayfalarında şiddete ayırdıkları yer ve şiddet haberlerine verdikleri önem nedeniyle, genel olarak şiddeti övmekle ve özendirmekle suçlanmıştır (Naylor, 2001; Reiner, 2002; Dursun, 2008). Yazılı basının suç olgusu üzerindeki olumsuz etkilerine bakıldığında;

- Şiddet tekniğini öğretmek;
- Şiddeti olağan, çekici, hatta yararlı bir faaliyet olarak göstermek;
- Şiddet uygulayana saygın bir kişilik vermek;
- Şiddeti uygulayanı cana yakın, sempatik bir kişi olarak sunmak;
- Adaletten kurtulmanın kolay olduğunu telkin etmek;
- Adalet mekanizmasını ve polisi gülünç şekillerde göstermek;
- Şiddetin âdeta reklamını yapmak ve gelir sağlayıcı bir unsur haline getirmek (Yavuzer, 2001 s. 243).

Şiddet haberlerinin ana ögesi olan kadınlarla ilgili haberler ise kadınla ilgili imgelerin ve anlamların var olan ataerkil rejimini güçlendirecek şekilde algı ve düşünce oluşturmaya yol açmaktadır (Gökulu ve Hosta, 2013). Dolayısıyla şiddete maruz bırakılan kadınlarla ilgili haberlerde kitle iletişim araçlarının tutumu ve toplumsal cinsiyet rollerine yapılan atıflar önem kazanmaktadır.

Değersizleştirici tutumlar ve ifadeler, haberi takip eden olarak kadının konumunu da önemsizleştirme ve aşağılamayı beraberinde getirmektedir (Çelenk, 2010 s. 231-234). Çünkü kitle iletişim araçlarında yer alan ifadelerde şiddeti meşrulaştıran ve faili aklayıcı tutumun; kitle iletişim araçlarını takip eden kadınlarda ve kadın kimliğini benimseyen bireylerde kısıtılmışlık, baskı, utanç ve suçluluk duygularını pekiştirdiği bilinmektedir (Çelenk, 2010 s.234). Bu anlamda kitle iletişim araçlarında yer alan ataerkil söylemler ve ataerkil şiddetin kültürel ve yapısal sorunlarla ilişkili çalışmaların yapılması gerekliliği ortaya çıkmıştır; çünkü gerek geleneksel medya gerekse yeni medya olsun söz konusu kadına yönelik şiddet olduğunda ataerkil yapıyı ve erkil söylemleri besleyen, destekleyen haber içerikleri ve hatta özellikle cinsel şiddet haberlerinde kadının pornografik, aciz, kurban, savunmasız görsellerle temsil edilmesi kabul edilemez. Ayrıca eklemek gerekir ki yeni medya, geleneksel medya, ana akım medya, genel olarak kitle iletişim araçları; kadına yönelik şiddet ve cinsel şiddet haberlerinde şiddet uygulayan failden/sanıktan ziyade maruz bırakılan kişi hakkında olaydan bağımsız bilgiler verip olayla ilgisiz “orada ne işi vardı?” “içkili miydi?” “o saatte neden oradaydı?” “üzerinde ne vardı?” “bakire miydi?” sorularıyla kadını itibarsızlaştırmayı hedeflemektedir (Deniz Bağrıaçık, 10 şubat 2019).

Şiddeti uygulayandan çok şiddete maruz bırakılanın fotoğraflarının servis edilmesi ve özellikle cinsel şiddet haberlerinde pornografik ve mizahi anlatımın örneklerini kadın gazetecilerin haberlerinde de görülmektedir (Armutçu, 2008).

Hem yeni medyada hem de geleneksel medyada şiddet haberlerinin gerçek hayattakinden daha vahim bir şekilde sunulduğu bir gerçektir. Bu gerçeklikte kadına yönelik şiddet ele alındığında ataerkil yapı ve toplumun kadına ve erkeğe attığı anlam ve görevler yani toplumsal cinsiyet rolleri karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal cinsiyet rollerinin ataerkil bilişlerine uyarken düşülen bir hatanın karşılığı olan suçluluk ve utanç, sosyal çevrenin bilişle olan etkileşiminin bir sonucu olarak da değerlendirilmektedir (Söylemez, Koyuncu ve Amado, 2018 s. 262).

Yapılan araştırmalar, kadınların maruz bırakıldıkları şiddete gerekçe bulduklarını göstermektedir. Bu gerekçeler psikoloji ve psikiyatri literatüründe rasyonalize etmek-mantığa bürümek şeklinde açıklanmıştır. Örneğin, 2013 yılında

yapılan bir araştırmada kadınların şiddete maruz bırakılmaması için “yemeği yakmaması”, “eşine cevap vermemesi”, “söz dinlemesi” gibi davranışları göstermesi gerektiği bildirilmiştir (TNSA, 2013). Araştırmaya katılan kadınların %55’i, kadının fiziksel şiddete maruz bırakılmasını haklı gösterecek durumlar olabileceğini aktarmıştır (Vatandaş, 2003). İçli ve Ögün’ün 2000 yılında cinayetten hüküm giymiş 273 kadın ile yaptığı çalışmada kadınların %51,5’i kendilerine yönelik olumsuz tutum ve davranışları hak ettiklerine inandıklarını ve bu konuda kendilerini suçladıklarını aktarmıştır (İçli ve Ögün, 2000). Travmatik stres tepkilerinden biri de çarpık düşüncelerle kendini suçlamaktır (Aker, 2012).

Medya yoluyla da bireylere “yapılması gereken” ve “yapılmaması gereken” davranışlar bildirildiğinden gerekçelerin herhangi bir alt yapısı olmadan da kabul gördüğü görülmektedir. Hem bilişsel davranış hem de psikanalitik kuramda kişilerin olayları kendileri yaşamasalar dahi suçluluk ve utanç hissettiğine dair atıflar yapılmıştır. Hatta bazı bildirimlerde kişiler şiddete maruz bırakıldığında “halbuki ... giymemiştım.” veya “cinsel şiddete maruz bırakılmamak için yapmamalıyım.” şeklinde cinsel şiddete karşı koruyucu bir faktör olarak yer almıştır. Medyadaki şiddet haberleri aracılığıyla içselleştirildiği düşünülen suçluluk ve utanç duygularını açıklamaya dair psikoloji kuramları yer almaktadır.

Bilişsel Davranışçı yaklaşıma göre, hayatın içerisinde yer alan durumlara ilişkin birçok farklı tepkiler verilmektedir. Ayrıca her bireyin duyguları da farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Bireylerin tepkilerinin, duygularının ve algılarının belirleyicisi atıfta bulunduğu anlamlardır (Özmen, 2006 s. 47). Bireye ait tüm duygusal durumlarda sinir sistemi çalışmakla birlikte aslında bireyin nasıl tepkide bulunacağına dair bilgiler, bireyin içinde bulunduğu koşullar yani çevre tarafından belirlenmektedir (Akt: Özmen, 2006 s.47 Morris, 2002).

Psikanalitik kuramın kurucusu ve nörobiyolog olan Sigmund Freud ise zihinsel süreçlerin bilinçdışı etkenleri arasındaki bağlantıları ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Psikanalitik kurama göre zihin; id, ego ve süperegö olmak üzere üç yapıdan oluşmaktadır. çünkü cinsel şiddet haberlerinin içeriklerinde kadını suçlayıcı, aşağılayıcı, itibarsızlaştırıcı veya kadının kurban, savunmasız, aciz, korunmaya muhtaç olduğuna dair bir dil kullanılmaktadır. Kısaca haberi takip edenler için kurgulanan gerçeklik ya kadınların suçlanmasına ya da acındırılmasına neden olmaktadır.

Ataerkil toplumsal yapının kurguladığı toplumsal cinsiyet rolleri, tüm medya araçlarında gizli bir güç gibi desteklenmekte ve pekiştirilmektedir. Bu durumu şiddetin gerçekte olduğundan fazla verilmesi, şiddet haberlerinin veriliş şekli ve kadın kimliğine yapılan atıflarda görmek mümkündür. Hatta kadınlara bu haberlerde verilmek istenilen: “eğer toplumsal cinsiyet rollerine uymazsan başına bunlar gelir.” mesajdır. Haberde kullanılan görsellerle de mesajın daha etkili olması amaçlanmaktadır. Bu yüzden ki cinsel şiddet haberlerini takip eden kadınlar ve kadın kimliğini benimseyen bireyler, haber içeriğinde kullanılan dil ve alt mesajları içselleştirdiğinden; kendi başlarına benzer olay veya olaylar geldiğinde öncelikle kendi masumiyetlerini kanıtlama çabasına girmektedirler. Yaşanılan olayın gerçekleşmesinde kendi “suçunun” olmadığına dair açıklamalar yapmakta ve buna yönelik ifadeler kullanmaktadırlar: eşofman giymiştim, alkollü değildim, saat çok geç değildi, kalabalık bir yoldu, işten eve dönüyordum... Kadınların bu açıklamaları yapmasının nedeni yeni medyada ya da daha geniş tanımıyla kitle iletişim araçlarında yer alan cinsel şiddet haberlerinin verilirken kadınları ikincil travmaya maruz bırakarak suçluluk ve utanç hissetmelerine neden olmasıdır.

Bulgularda suçluluk ve utanca ek olarak adalet vurgusu da açıkça görülmektedir; ancak girdilerde bahsi geçen adalet, davadaki sanıkların adil olarak yargılanıp cezalandırılmalarıyla birlikte sanıkların maddi gücünden kaynaklanan toplumsal adalet arayışını da kapsamaktadır. Bu çalışmada travmatik etkilerden bahsedilirken sadece suçluluk ve utanca odaklanılmış, adalet arayışı vurgulanmamıştır. TSSB tepkilerinin incelendiği araştırmalarda adalet duygusunun travmaya maruz bırakılan insanları yalnız bırakmamanın, travmatize edenle hiçbir koşulda işbirliğine girmemenin, travmanın yarattığı edilgenliğe ve yılgınlığa kendini kaptırmamanın yeniden inşa edilmesinin, stres tepkilerini azaltmaya yönelik olumlu etkisinin olduğu saptanmıştır (Şahin, 2003).

Bulgular literatürle paralel olmakla beraber, medya ve şiddet üzerine pek çok çalışma yapılmış olmasına rağmen medyanın suçluluk ve utanç vurgusunu içselleştiren kadınların dolaylı olarak travmaya maruz bırakılmaları ve ataerkil toplumsal yapı-cinsiyet rolleri-medya-şiddet döngüsüne yaptığı atıflara bu tezde yer verilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Şiddet, birçok farklı toplumda ve neredeyse her alanda karşımıza çıkmaktadır. Cinsel şiddete maruz bırakılma açısından risk grubu olan kadınlar, bu cinsel şiddet haberleriyle geleneksel veya yeni medya farkı olmaksızın karşılaştıklarında ikincil travmatik stres yaşamaktadırlar.

28 Mayıs 2018 tarihinde gerçekleşen olayın sosyal medyada tepki çekmesi ve Google aramalarında “Şule Çet ekşi” ifadesinin trend olması nedeniyle internet platformlarında önemli bir kitleye sahip olan forum sitesi Ekşi Sözlük girdileri incelenmiştir. Haberi takip edenlerin görüş ve düşünceleri hakkında bulgular oluşturulmuştur.

Şule Çet cinayetine baktığımızda gerek haberin başlıklandırılması gerekse olayın gerçekliğini “intihar” ifadesiyle örtmeye çalışan medya araçları bir kez daha karşımıza çıkmaktadır.

Haberi takip edenlere verilmek istenilen mesajlara bakıldığında; bir kadının geç saatte karşı cinsten birinin evine gidiyor oluşundan yola çıkarak “başına geleni hak etti”, lüks plaza ifadesiyle karşı cinsin maddi gücüne vurgu yapılarak “zenginlik kadınları etkiler”, alkol aldığı görüntüleri sunarak “beraber eğlendiklerine/alkol aldıklarına göre demek ki kendi rızası var”, adli tıp raporunda yer alan hymendeki (kızlık zarı) eski yırtıklar vurgulanarak “zaten bakire değilmiş” kurguları fark edilebilir niteliktedir. Olay sosyal medyada tepki topladıktan sonra intihar değil cinayet olduğu ortaya çıktığında ise haber dili “masumiyet” vurgusuna atıfta bulunarak Şule Çet’in yoksul, öksüz, masum olduğuna dair değişiklik göstermiştir. Başlık, haberin içeriği ve haberde kullanılan dilin tümü bir sözel şiddet örneği olabilmektedir (Gökulu ve Hosta, 2013).

Türkiye’de kadına yönelik şiddetin nedenlerinin belirlenmesi ve soruna çözüm getirilmesi için, şiddetin topluma nasıl sunulduğu ve toplum tarafından nasıl algılandığı incelenmelidir. Bu nedenle şiddetin nedenleri kadar, şiddetin yansıtılış biçimi de onunla mücadele açısından önem kazanmaktadır.

Kişilerin hayatında giderek önem kazanan kitle iletişim araçları vasıtasıyla haberi takip etmeye çalışanlar sunulan haberdeki dil ve haberin üslubundan

farkında olmadan etkilenmektedir. Haber dilinin toplum üzerinde istediği algıyı yaratamadığında toplumun tepkisine yönelik olarak değiştiği ve Ekşi Sözlük adlı forum sitesindeki yorumlar incelendiğinde haberi takip edenler üzerinde ikincil travmatik stres etkilerinin olduğu ortaya çıkmıştır. Özellikle cinsel kimlik üzerinden yapılan yorumlarda “..bir kadın olarak utanıyorum...” gibi ifadeler yer almıştır.

Bu nedenle aktarılan bilginin güvenilirliği, doğruluğu ve teyit edilmiş bilgi olmasının önemi karşımıza çıkmaktadır. Çünkü yeni medya ile yerle bir edilen haber etiği sebebiyle insanların yansız ve tarafsız haber alma haklarının elinden alındığı görülmektedir.

Özellikle bilgi aktarımının çok hızlı, kolay ve herkes için erişilebilir olduğu yeni medyada şiddetin nasıl yer aldığı haberi takip edenler açısından değerlendirilmelidir. Sosyal baskı unsuru olarak da işlev görebilen medya içerisinde kurgulanan gerçeklik, haberi takip edenler için bir kurgu değil artık sadece gerçeklik olmaktadır. Zira yeni medyada bilgi paylaşımı oldukça hızlı olduğundan paylaşılan bilgi, Türkiye gibi internet kullanımının yüksek olduğu toplumlarda bir anda milyonlara ulaşmakta ve sorgulanmaksızın doğru olarak kabul görmektedir.

Kadına yönelik şiddet haberlerinin içeriğine bakıldığında ise haber dilinin yeni medya için internet etiğinden ve genel olarak kitle iletişim araçları için haber etiğinden çok uzak bir anlayışta haber yapıldığı görülmektedir. Başlıklarda şiddet içeren kelimeler kullanılarak ve içeriklerde en ince detayına kadar yapılan şiddet eylemleri anlatılarak adeta bir yol gösterici ve kadın kimliğine yapılan olumsuz atıflarla adeta hedef gösterilmektedir. Bu durum hem şiddete maruz bırakılan hem de şiddete maruz bırakılmamış kadınların etkilenmesine neden olmaktadır.

Araştırmanın bulgularına dayanılarak, cinsel şiddet gibi travmatik etki yaratacak yaşam olaylarının yeni medya da yer aldığı, internetin denetimsiz ve bağımsız yapıda oluşu ikincil travmatik strese sebep olmaktadır. Özellikle suçluluk ve utanç duygularının medya yoluyla oluşturulan süper egonun veya bilişlerin varlığı, psikolojinin ana iki kuramları olan psikanalitik ve bilişsel-davranışçı kuramlarda da yer almaktadır.

Araştırma bulgularında cinsiyetler arası fark belirgin bir biçimde saptanmamakla beraber; incelenen girdilerde yaş, yaşanan yer, eğitim durumu, etnik köken gibi demografik bilgiler yer almadığından analiz yapılırken bu değişkenlere bakılmamıştır. Ancak girdilerde sayılan demografik özelliklerden bağımsız olarak adalet arayışına sıklıkla yer verilmiştir. Özellikle “zenginlerin adaleti” veya “paranın adaleti” algısının toplumun katmanlarına yayılmış olduğu görülmüştür. Ayrıca unutmak ile ilgili girilen girdilerde tezde bildirilen travmatik etkilerden biri olmasa da sıklıkla bahsedilmiştir. Bu duruma gerekçe olarak travmatik olay unutulmadığında yaşanan olayın tekrarlanmaması adına bir yemin değerlendirmesi yapmak mümkündür.

Önceki araştırmalarda vurgulanan; yüzdeler, medya, şiddet, kadına yönelik şiddetin nasıl görüldüğü iken, bu çalışmayla vurgulanmak istenilen cinsel şiddetin ve dahi şiddetin tek suçlusunun şiddeti uygulayan olduğudur. Saatin kaç olduğu, kadının kıyafeti, önceki cinsel deneyimleri, takısı, yediği, içtiği, nerede olduğu olaydan bağımsız ve konuyla ilgisizdir. Bu sebeple literatürden farklı olarak içerik analizinin yer almamasıyla ayrılmıştır. Bu araştırmanın bulgulara dayanılarak öneriler;

- Haberin doğruluğunu travmatik etkisinin değerlendirilmesini kapsayan araştırmalar,
- Haberi takip edenlerin, habere ulaştığında ortaya çıkan travmatik etkilerinin direkt değerlendirilmesi
- İnternetin denetimsiz yapısının değiştirilerek, özgürlük sınırlarını çerçevesinin çizilmesi ve kullanıcılara aktarılması,
- Doğru internet kullanımına ilişkin ilkökul-ortaokul-lise-üniversite düzeyinde derslerin müfredata alınması,
- Genel yayın yönetmenleri gibi yöneticilerin internette bir haber girilmeden önce haber dili ve etiğini uygunluğunu şiddetsiz dil söylemi üzerinden değerlendirmesi ve gazetecilere yönelik şiddetsiz dil eğitimlerinin yaygınlaştırılması,
- Sağlık haberciliği eğitimlerinin olmasıdır.

Sonuç olarak, toplumda görülen cinsel şiddetin ve hatta şiddetin ana nedeni kitle iletişim araçlarındaki haberlerin sunumu değilse de şiddete karşı toplumu duyarsızlaştırmasının, şiddetin meşrulaştırılmasının, toplumsal cinsiyet rollerinin beslenmesinin ve özellikle haberi takip eden kadınların utanç ve suçluluk hissetmesinin nedeni olarak görülebilir. Özetle denilebilir ki cinsel şiddet ve şiddet haberleri özellikle kadınlar ve kadın kimliğini benimseyen bireyler üzerinde ikincil travmatik stresin etkileri olan suçluluk ve utanca neden olabilmektedir. Bu durumun ancak haber etiğine uyularak ve gazetecilerin farkındalığıyla önüne geçilebilir. Haberi takip edenlerin her kesimden bireyler olabileceği bilinciyle suçluyu öven, şiddeti meşrulaştıran, cinsel şiddetin “kadınlar yüzünden” olduğuna hizmet eden ataerkil söylemlerden ve üsluplardan kaçınmaları ve dikkat etmeleri gerekmektedir. Aksi durumda kitle iletişim araçları şiddet haberlerini aktarırken ikincil bir mağduriyete sebep olmaktadır. Tüm bunlara ek olarak haberi takip edenlerin özellikle de kadınların sorgulayan bir bakış açısıyla, haberde verilenleri eleştirerek ve en önemlisi cinsel şiddetin tek sorumlusunun ve tek nedenin şiddeti uygulayan olduğunun bilinciyle haberi takip etmeleri yönünde farkındalık geliştirilmelidir.

KAYNAKÇA

1. Adalet Bakanlığı, Ev İçi Şiddet
http://www.evicisiddet.adalet.gov.tr/SIDDETE_KIMLER_MARUZ_KALIR.html Erişim Tarihi: 12 Nisan 2019
http://www.evicisiddet.adalet.gov.tr/SIDDET_NEDIR.html
2. Aker, T. (Ed). (2012). Temel Sağlık Hizmetlerinde Ruhsal Travmaya Yaklaşım. (TREP) *Türkiye Psikiyatri Derneği Ruhsal Travma ve Afet ÇB yayını*, Ankara
3. American Psychiatric Association, APA. (2013). Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders: DSM-V (2013). *American Psychiatric Association Publishing*, Washington, DC
4. Arklan, Ü., & Taşdemir, E. (2008). Bilgi toplumu ve iletişim: bilginin yayılması sürecinde kitle iletişim araçları ve internet. *Selçuk İletişim*, 5,(3), 2008
5. Analay, N., E. (2017). Etik Değerler. *Eğitim Bilişim Ağı*, 07.11.2017. Erişim tarihi: 26 Mart 2019 <http://www.eba.gov.tr/dokuman?icerik-id=2281f92291cb72c0340e6bebb0836977ba1fee7a1a001>
6. Armutçu, E. (Ed). (2008). Aile İçi Şiddete Son Konferansı: Medya ve Aile İçi Şiddet. *Doğan Egmont Yayıncılık*, İstanbul.
7. Arslan, Ö. (2019). Şule Çet'in ölümüne ilişkin yeni görüntüler ortaya çıktı, 07.02.2019 Erişim tarihi: 26 Mart 2019 <https://www.dha.com.tr/yurt/sule-cetin-olumune-iliskin-yeni-goruntuler-ortaya-cikti/haber-1625253>
8. Ata, F. (2015). *Yeni medyada gerçeğin yeni inşacıları: Okurlar*(Doctoral dissertation, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
9. Atalay, G. E. (2017). Şiddeti Haber Yapmak: Gazeteciler ve Travma. *Marmara İletişim Dergisi*, (28), 21-32.
10. Avcı, N. (1990). Enformatik Cehalet, *Rehber Yayınları*, İstanbul.
11. Bağrıaçık, D. (2019). Kasaba Ahlakı ve Şule Çet Davası. Erişim Tarihi: 23.03.2019 <https://t24.com.tr/yazarlar/deniz-bagriacik-dunya/kasaba-ahlaki-ve-sule-cet-davasi,21641>

12. Başar, F., & Demirci, N. (2015). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve şiddet. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 2(1), 41-52.
13. BBC Academy Haber Dili Murat Nişancıoğlu Röportajı Erişim Tarihi: 26 Mart 2019
<https://www.bbc.co.uk/academy/tr/articles/art20140707165907858>
14. Bilgin, R. (2016). Geleneksel ve Modern Toplumda Kadın Bedeni ve Cinselliği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(1), 219-244.
15. Bükecik, E., & Özkan, B. (2018). Kadına Yönelik Şiddet: Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Kadın Sağlığına Etkisi. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3(2), 33.
16. Castells, Manuel (2006). Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür II. Cilt Kimliğin Gücü. (Çeviren: Ebru Kılıç). *İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul*
17. Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği. (2019). Ana Akım Medya Şule Çet Cinayetini Nasıl Gördü?. Erişim tarihi: 11 Nisan 2019
<http://cinselsiddetlemucadele.org/2019/02/12/ana-akim-medya-sule-cet-cinayetini-nasil-gordu/>
18. Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği. (2019) Doğru Kelimeleri Kullanma Erişim tarihi: 13 Nisan 2019 <http://cinselsiddetlemucadele.org/wp-content/uploads/2019/03/Dogru-Kelimeler-2019.pdf>
19. Çaplı, B., & Taş, O. (2010). Kriz haberciliği. *Televizyon haberciliğinde etik*, 237-251.
20. Çelenk, S. (2010). Kadınların medyada temsili ve etik sorunlar. *Televizyon haberciliğinde etik*, 229-236.
21. Çelik, H. (2017). Yeni İletişim Teknolojilerinin Üretim Biçimlerinin Değişimine Katkısı: Geleneksel Gazeteler ve İnternet Haber Siteleri. *Ekonomi, Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 11-20.
22. Çötel, S. (2017). Internet Journalism, Follow and Reliability Criteria.
23. Demez, G. (2012). Medyada yeni sağlık anlayışları ve kadın bedeninin temsili. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 9(1), 512-532.
24. Demirli, A. (2016). Terörizm, psikososyal etkileri ve müdahale modelleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(35).

25. Dişsiz, M & Hotun Şahin, N. (2008). Evrensel Bir Kadın Sağlığı Sorunu: Kadına Yönelik Şiddet. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, Cilt:1,Sayı:1.2008
26. Dönmez, A. (1992). Bilişsel sosyal şemalar. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi*, 14, 131-146.
27. Duman, K. (2018). Arama motorları ve internet haberciliğine etkileri: Türk internet haber medyası örneği. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 11(1), 257-287.
28. Dursun, Ç. (2008). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Haber Medyası: Alternatif Bir Habercilik, TC. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi.
29. Eralp, N. E. (2017). *Yeni medyada haberin sunuş biçimine bağlı etik sorunların internet haber sitesi okuyucuları üzerinden incelenmesi* (Master's thesis, İstanbul Ticaret Üniversitesi).
30. Erdoğan, M. (2011). Medyada Cinsiyete Dayalı Ayrımcılıkla Mücadelede Medya İzleme Grupları. *TC Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ateşoğlu Matbaası, Ankara.*
31. Esenoğlu, C. & Turan, S. (2006). Bir meşrulaştırma aracı olarak bilişim ve kitle iletişim teknolojileri: eleştirel bir bakış. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 1(2), 71-86.
32. Etkeser, E. (2015). *Türkiye’de internet gazeteciliği ve etik*(Master's thesis, İstanbul Ticaret Üniversitesi).
33. Gerbner, G., Gross, L., Morgan, M., & Signorielli, N. (1986). Living with television: The dynamics of the cultivation process. *Perspectives on media effects*, 1986, 17-40.
34. Görmüş, A. (2001). Haber ve Habercilik. *İstanbul - BİA Haber Merkezi*, 16 Aralık 2001.
35. Gülseren, F. Ş. (2013). İnternet ortamında işlenen hakaret suçları. *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 15-33.
36. Güneş, S. (1996). Medya ve Kültür, *Vadi Yayınları*, İstanbul.

37. Gürcan, H. İ. (2003). Haber Sitelerinde İçerik ve Tasarıma yönelik Değerlendirme Ölçütlerine Bir Yaklaşım. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 2(4), 90-99.
38. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. (2013). Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, TNSA. Kasım 2014. Erişim adresi: http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2013/rapor/TNSA_2013_ana_rapor.pdf Erişim tarihi: 24 Nisan 2019
39. Heisse, L., Ellsberg, M., Gottemoeller, M. (1999). 'Ending Violence Against Women' (Kadınlara Yönelik Şiddetin Durdurulması). Population Reports, Series L, No. 11. Baltimore, *Johns Hopkins University School of Public Health*.
40. Heisse, L. (1993). Violence Against Women; The Hidden Health Burden. *World Health Statistic Quarterly*, 46(1);78-85.
41. Hekimoğlu, İ. (2019). Şule Çet Davası'ndaki Kilit İsim ve Savunma Sanayi, 11.02.2019 Erişim tarihi: 4 Nisan 2019 <https://www.artigercek.com/yazarlar/incihekimoğlu/sule-cet-davasindaki-kilit-isim-ve-savunma-sanayi>
42. İçli, T. & Ögün, A. (2000). Türkiye'nin sosyo-kültürel yapısında aile, evlilik ve kadın suçluluğu: fail mağdur ilişkisi. Uluslararası Dördüncü Türk Kültür Kongresi Bildirileri Kitabı, Ankara Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
43. İrvan, S., Duran, R., İlkiz, F., & Alankuş, S. (2003). Medya, etik ve hukuk. *İPS İletişim Vakfı*.
44. Kadioğlu, Z. (2013). Kitle İletişim Araçlarının Şekillendirdiği Sosyal Kimlikler ve Aidiyet Duygusu Ekseninde Tüketici Davranışları. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi| Istanbul University Faculty of Communication Journal*, (45), 101-114.
45. Kahil, A., & Palabıyıkoglu, N. R. (2018). İkincil travmatik stres. *Psikiyatride Guncel Yaklasimler-Current Approaches in Psychiatry*, 10(1), 59-70.
46. Kavaklı, N. (2019). Yalan Haberle Mücadele ve İnternet Teyit/Doğrulama Platformları. *Erciyes İletişim Dergisi Erciyes İletişim Dergisi*, Ocak 2019 Cilt 6, Sayı 1, 663-682,1308-3198

47. Kaya, B. (2019). Türkiye, Tv Reklamlarındaki toplumsal cinsiyet eşitliğinde sınıfta kaldı, 24.10.2018 Erişim tarihi: 12 Nisan 2019 <http://www.dokuz8haber.net/toplumsal-cinsiyet/turkiye-tv-reklamlarindaki-toplumsal-cinsiyet-esitliginde-sinifta-kaldi/>
48. Kılınç, D. (2010). Türk hukukunda ve mukayeseli hukukta internet sitelerine erişimin engellenmesi ve ifade hürriyeti. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XIV, Y, 407-454.
49. Klite, P., Bardwell, R. A., & Salzman, J. (1997). Local TV news: Getting away with murder. *Harvard International Journal of Press/Politics*, 2(2), 102-112.
50. Kocadaş, B. (2004). Kitle iletişim araçları eğitim ilişkisi. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 4(3), 129-135.
51. Koç, S. (2013). Hukuksal bağlamda sosyal medya analizi ve kıyaslamalı mevzuat önerileri. (Doctoral dissertation, İstanbul Bilgi Üniversitesi).
52. Koçak, A., & Arun, Ö. (2006). İçerik analizi çalışmalarında örneklem sorunu. *Selçuk İletişim Dergisi*. (4), 3.
53. KONDA İnternet ve Sosyal Medya Kullanımı Araştırması, Mayıs 2013 Erişim tarihi: 26 Mart 2019 https://konda.com.tr/wp-content/uploads/2017/03/KONDA_1305_INTERNET_VE_SOSYAL_MEDYA_KULLANIMI-1.pdf
54. Korap Özel, E., & Deniz, Ş. (2019). “Tık” ve “Etik” Arasında Sıkışan Gazetecilik: İnternet Gazeteciliğinin Ortaya Çıkardığı Yeni Etik Sorunlar Ve Gazetecilerin Konuya Bakış Açısı Üzerine Bir Araştırma. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(1), 443-466.
55. Metin, O. (2019). Sayılarla İmalat Sanayinde Kadın İşçiler: Birleşik Metal-İş üyesi kadın ve erkek işçiler hangi noktalarda farklılaşıyor, 08.03.2019 Erişim tarihi: 12 Nisan 2019 <http://www.dokuz8haber.net/emekdunyasi/sayilarla-imalat-sanayinde-kadin-isciler-birlesik-metal-is-uyesi-kadin-ve-erkek-isciler-hangi-noktalarda-farklilasiyor/>
56. Mora, N. (2006). Kitle iletişim araçlarında yeniden üretilen cinsiyetçilik ve toplumda yansımaları. *Journal of Human Sciences*, 2(1).

57. Naylor, B. (2001). Reporting violence in the British print media: Gendered stories. *The Howard Journal of Criminal Justice*, 40(2), 180-194.
58. Orakcı G. 2013, İstismar Mağduru 13-18 Yaş Arası Kız Çocukları: Travma Sonrası Stres Bozukluğu, Suçluluk ve Utanç Duygusu, Psikolojik Değerlendirme. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2013.
59. Özbek, V. Ö. (2002). İnternet Kullanımında Ortaya Çıkabilecek Bazı Ceza Hukuku Sorunları. *DEÜ Açık Erişim*.
60. Özçelik Baloglu, Ö. (2018). *Kadınlara yönelik internet sitelerinde toplumsal cinsiyet ilişkilerinin analizi* (Doctoral dissertation, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
61. Özmen, A. (2006). Öfke: Kuramsal yaklaşımlar ve bireylerde öfkenin ortaya çıkmasına neden olan etmenler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 39(1), 39-56.
62. Palabıyıkoglu, R. (1997). Medya ve şiddet. *Kriz Dergisi*, 5(2)
63. Parmaksızoglu, A. Ç. (2011). "Aile İçi Şiddet Mağduru Olup Boşanma Sürecinde Bulunan Kadınlarda Travma Sonrası Stres Belirtileri ve İlişkili Özellikler", Kocaeli: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
64. Reiner, R. (2002). Media made criminality: The representation of crime in the mass media. *The Oxford handbook of criminology*, 3, 376-418.
65. Savaş, G. (2006). Kitle iletişim araçlarına eleştirel bir yaklaşım. *Journal of Human Sciences*, 1(1).
66. Söylemez, S., Koyuncu, M., & Amado, S. Utanç ve Suçluluk Duygularının Bilişsel Psikoloji Kapsamında Değerlendirilmesi. *Psikoloji Çalışmaları/Studies in Psychology*, 38(2), 259-288.
67. Sungur, M. Z. (1999). İkincil travma ve sosyal destek. *Klinik Psikiyatri*, 2, 105-108.
68. Şahin, D (2003). Savaşın Psikolojik Yıkımından Korunma Yolları. *İstanbul - BİA Haber Merkezi*, 10 Nisan 2003,
69. Şar, V. (2017). Savaş ve Terör Yaşantılarında Travma Sonrası Stres. *Okmeydanı Tıp Dergisi*, 33, 114-120.
70. Taneri, E., & Turanh 7. (2015). İnternet Haber Sitelerinin Özel Düzenlenmesi ve Hukuki Sorunları. *ARTICLETTER*, (12)2015, 159-176.

71. Taşdemir Afşar, S. (2015). TÜRKİYE'DE ŞİDDETİN" KADIN YÜZÜ". *Journal of Sociological Studies/Sosyoloji Konferansları*, (52).
72. Topbaş, S. (2008). Hakların Temsilleriyle Olan Sarmal İlişkisi.
73. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu (1995). Aile içi şiddetin sebep ve sonuçları. 1. baskı, Ankara, Zet Nielson Şirketi, Bizim Büro Basımevi,205.
74. Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK (2016). Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, Ağustos 2016. 18.08.2016, Sayı: 21779 Erişim tarihi: 26 Mart 2019 <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21779>
75. Vatandaş, C. (2003). Aile ve Şiddet: Türkiye’de Eşler Arası Şiddet.1.Baskı, Ankara, Uyum Ajans
76. Vikipedi. (2019) Ekşisözlük Başlığı, 12.04.2019 Erişim tarihi: 12 Nisan 2019 https://tr.wikipedia.org/wiki/Ekşi_Sözlük
77. World Health Organisation, WHO. (2002). World Report on Violence and Health, Geneva, Erişim: 19 Nisan 2019 http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/wrvh1/en/.
78. WHO. (2005). Multi-country Study on Women’s Health and Domestic Violence Against Women Initial Reports on Prevalence, Health Outcomes and Women’s Responses, Geneva. Erişim: 19 Nisan 2019 <http://www.comminit.com/en/node/221950/38>.
79. Williams, R. (2003). Televizyon, Teknoloji ve Kültürel Biçim. *Dost Yayınları*, Ankara.
80. Williams, P., & Dickinson, J. (1993). Fear of crime: Read all about it? The relationship between newspaper crime reporting and fear of crime. *The British Journal of Criminology*, 33(1), 33-56.
81. Yaylagül, L. (2008). Kitle İletişim Kuramları. *Dipnot Yayınları*, Ankara.
82. Yıldırım, G., Bıdak, L., B. & Yurdabakan, İ. (2018). İkincil Travmatik Stres Ölçeği: Bir uyarılma çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 19(1):45-51
83. Yılmaz, B. (2007). Yardım çalışanlarında travmatik stres. *Klinik Psikiyatri*,10, s. 137-147.

84. Yıldırım, A. (1998). Sıradan Şiddet. *Boyut Kitapları. İstanbul.*
85. Yılmaz, A., & Taylan, A. (2015). Alternatif Kamusalılık Açısından İnternet Gazeteciliği: Haber Sitelerinde Okuyucu Yorumları. *Atatürk İletişim Dergisi*, (9), 205-222.
86. Yurdigül, Y., & Zinderen, İ. E. (2012). Yeni medyada haber dili (Ayşe Paşalı olayı üzerinden geleneksel medya ve internet haberciliği karşılaştırması).